

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Юридичний факультет

Кафедра кримінального права і процесу

Андрій ГУСАК

ОСНОВИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Навчально-методичні рекомендації

Луцьк – 2023

УДК 343.9(072)

Г 96

*Рекомендовано до друку методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 23 лютого 2022 року)*

Рецензенти:

Гапончук В. В. – кандидат юридичних наук, голова Волинського апеляційного суду.

Фідря Ю.О. - доцент, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри кримінального права і процесу Волинського університету імені Лесі Українки.

Гусак А. П. Основи криміналістичної техніки: навчально-методичні рекомендації до наукового компоненту. Луцьк: Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2023. – 80 с.

Навчально-методичні рекомендації до наукового компонента «Основи криміналістичної техніки» рекомендовані для здобувачів вищої освіти спеціальності «Право» освітнього ступеня «Бакалавр». Розглядаються основні аспекти криміналістичної техніки розслідування кримінальних правопорушень. Рекомендації структурують загальний зміст навчального компонента, тематичне планування змістовних модулів, тези лекцій та плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, індивідуальних занять, систему оцінювання, підбір навчальної та монографічної літератури.

УДК 341.4

© Гусак А.П., 2023

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	6
СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ	10
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	58
ОЦІНЮВАННЯ	66
ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	66
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ	68
ДЖЕРЕЛА, РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ	71

ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напря́м, спе́ціальність, осві́тньо-квалі́фікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Галузь знань: 08 Право</p> <p>Спеціальність: 081 Право</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр</p>	<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 5</p> <p>Загальна кількість годин: 150</p> <p>Тип курсу: вибіркова</p> <p>Рік підготовки: 4</p> <p>Семестр: 8</p> <p>Лекції: 10 год</p> <p>Практичні: 20 год</p> <p>Самостійна робота: 110 год</p> <p>Консультації: 10 год</p> <p>Модулів: 2</p> <p>Змістовних модулів: 2</p> <p>Форма контролю: залік</p>

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Криміналістична техніка – це наука, яка дійсно знаходиться на передньому краї боротьби зі злочинністю. Саме криміналістична техніка на основі своїх наукових досліджень та розробок пропонує оперативно-розшуковим працівникам, слідчим, експертам, суддям науково-обґрунтовані та перевірені практикою засоби розкриття злочинів та розслідування кримінальних справ.

Основи криміналістичної техніки привертають до себе увагу, насамперед, тим, що допомагають встановити істину, проникнути у невідоме та таємне. У повсякденному розумінні криміналістику пов'язують з детективами Агати Крісті та Конана Дойля про досвідчених слідчих, славетних експертів або доблесних нишпорок, але справжній зміст криміналістики не відповідає поверхневому уявленню детективного жанру.

Криміналістична техніка — розділ криміналістики, що являє собою систему наукових положень і (на їх засадах) засобів і методів, призначених для збирання та дослідження доказів у кримінальних (а також цивільним) справах, інших заходів розкриття та попередження злочинів.

Криміналістичну методологію розробляли такі правознавці, як В. М. Бахін, Р. С. Белкін, В. Г. Гончаренко, М. О. Селіванов, В. О. Образцов, М. Я. Сегай, М. В. Салтевський, Н. І. Клименко В. О. Коновалова, В. П. Колмаков, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич та ін.

У науці криміналістиці поняття «криміналістична техніка» виникло як сукупність технічних пристроїв, пристосувань і матеріалів, що використовуються для виявлення, фіксації і дослідження матеріальних джерел інформації. Основою виникнення і застосування технічних засобів є досягнення природничих і технічних наук. Методи і засоби природничих наук застосовували для вирішення вузьких завдань криміналістики, на основі яких виникали засоби і методи дослідження речових джерел інформації. Так виникло поняття «криміналістична техніка», яке стали розглядати не тільки як сукупність технічних засобів, що використовуються для розкриття злочинів, але й як систему прийомів і методів ефективного застосування технічних засобів, як систему теоретичних положень, що утворюють розділ науки криміналістики – «Криміналістична техніка».

В науці криміналістиці склалася система концепцій, теоретичних постулатів, технічних засобів, знання і методів, що використовуються для виявлення, дослідження і використання слідів злочину для його розкриття і встановлення винного. Такий розділ дістав назву «Криміналістична техніка», що має свої певні завдання.

Методика викладення основ криміналістичної техніки визначається специфікою предмета та загальними принципами навчання.

Вивчення наукового компоненту «Основи криміналістичної техніки» має низку особливостей, обумовлених застосуванням традиційних форм (лекції, консультації, лабораторні та контрольні роботи). Оволодіння певними практичними навичками передбачає практичну роботу здобувачів вищої освіти з рекомендованою літературою.

Завершальним етапом навчання і формою перевірки засвоєння теоретичного матеріалу є залік.

Програма навчальної дисципліни «Основи криміналістичної техніки» складана відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 081 Право.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є підстави і порядок застосування засобів криміналістичної техніки на стадії досудового розслідування, практика застосування таких засобів, процесуальне оформлення ходу та результатів такого застосування, а також теоретичні напрацювання з цих питань.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна теорія права, кримінальне, кримінально-процесуальне, адміністративне право, юридична психологія, теорія оперативно-розшукової діяльності, судова медицина, кримінологія та ін. В межах перелічених дисциплін вивчаються відповідно такі питання: поняття, правові підстави та принципи застосування засобів криміналістичної техніки у роботі слідчого, їх класифікація, застосування науково-технічних засобів для виявлення, фіксації та вилучення слідів, для пошуку різноманітних об'єктів, застосування цифрової фотографії, відеозапису та комп'ютерних технологій в діяльності слідчого.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з 2-х модулів:

1. *Загальні основи використання криміналістичної техніки.*
2. *Техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення.*

Програма дисципліни спрямована на ознайомлення здобувачів вищої освіти з загальними питаннями криміналістичної техніки та можливими

шляхами вирішення актуальних питань криміналістики, що мають неоднозначне застосування на практиці.

Метою вивчення навчального компоненту «Основи криміналістичної техніки» є допомогти здобувачам вищої освіти, як майбутнім працівникам органів досудового розслідування, засвоїти можливості і порядок використання техніко-криміналістичних засобів для підвищенні ефективності діяльності з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Завдання даного навчального компоненту полягають у аналізі актів кримінально-процесуального законодавства України, навчальної та монографічної літератури, матеріалів слідчої практики, вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми наукового компоненту.

До завдань опанування цієї дисципліни належать:

- поглиблене вивчення актів кримінально-процесуального законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, що стосуються застосування в процесі досудового розслідування різноманітних техніко-криміналістичних засобів;

- визначення переліку техніко-криміналістичних засобів, які доцільно застосувати в конкретній слідчій ситуації;

- окреслення шляхів вирішення проблемних ситуацій, що стосуються застосування техніко-криміналістичних засобів на стадії досудового розслідування;

- вироблення умінь і отримання практичних навичок застосування різноманітних науково-технічних засобів відповідно до програми дисципліни.

- набуття навичок складання процесуальних документів в частині застосування техніко-криміналістичних засобів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- законодавство про підстави і порядок застосування засобів криміналістичної техніки у діяльності слідчого;

- принципи застосування науково-технічних засобів;

- класифікацію науково-технічних засобів;

- комплекти техніко-криміналістичних засобів;

- можливості застосування науково-технічних засобів для виявлення, фіксації та вилучення слідів ;

– основні групи пошукових технічних засобів (оптичні, механічні, магнітні, електричні, хімічні, індукційні, випромінюючої дії, детектори випромінювань);

– особливості використання цифрової фотографії, відеозапису, комп'ютерної техніки в роботі слідчого.

ВМІТИ:

– аналізувати і правильно застосовувати законодавство про підстави і порядок використання науково- технічних засобів;

– проводити процесуальне оформлення ходу та результатів застосування науково-технічних засобів під час проведення слідчих дій;

– застосовувати комплекти науково-технічних засобів і конкретні засоби, які в них містяться, для виявлення, фіксації та вилучення слідів і речових доказів;

– правильно оформляти додатки до протоколів слідчих дій (вилучені предмети, сліди, їхні копії та відбитки, фотознімки, матеріали відеозапису та ін.);

– використовувати пошукові технічні засоби (індукційні металошукачі, пошукові магніти, щупи та інші) для виявлення захованих знарядь вчинення злочину, предметів, отриманих злочинним шляхом та інших об'єктів;

– застосовувати цифровий фотоапарат, відеокамеру для фіксації ходу слідчих дій, обстановки на місці їх проведення, виявлених слідів і речових доказів;

– застосовувати комп'ютерну техніку та комп'ютерні технології в процесі розслідування кримінальних правопорушень.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Назва змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин			
		у тому числі			
		Лекції	Практ. заняття	Сам. робота	Консул.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальні основи використання криміналістичної техніки					
Тема 1. Загальні положення криміналістичної техніки. Поняття засобів криміналістичної техніки, які застосовуються в діяльності слідчого та загальні питання їх застосування	10	1	1	6	2
Тема 2. Класифікація науково-технічних засобів, які використовуються слідчим в кримінальному провадженні. Комплекти техніко-криміналістичних засобів, які використовуються в діяльності слідчого. Спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії	8	1	1	6	
Тема 3. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень	7		1	6	
Тема 4. Загальні положення криміналістичної експертизи	7		1	6	
Тема 5. Засоби для виявлення (пошуку) та попереднього дослідження слідів (рук, ніг, зубів, знарядь зламу, транспортних засобів, слідів підробок документів, слідів пострілу), біологічних слідів та мікрочастинок. Засоби для експрес-аналізу певних речовин і матеріалів	12	2	2	6	2
Тема 6. Засоби, які застосовуються для фіксації та вилучення слідів та різних об'єктів. Технічні засоби попередження (профілактики) кримінальних правопорушень	12	2	2	6	2
Змістовий модуль 2. Техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення					
Тема 7. Техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення, їх класифікація. Пошукові оптичні, механічні, магнітні засоби	13	1	2	8	2
Тема 8. Пошукові засоби електричної, індукційної, хімічної, випромінюючої дії. Детектори випромінювань	10	1	1	6	2
Тема 9. Використання у роботі слідчого цифрової фотозйомки, відеозапису та можливостей комп'ютерних технологій	11	1	2	8	
Тема 10. Криміналістичне дослідження слідів	7		1	6	
Тема 11. Криміналістичне дослідження зброї, вибухових пристроїв і речовин	7		1	6	
Тема 12. Криміналістичне дослідження документів	7		1	6	
Тема 13. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності	7		1	6	
Тема 14. Криміналістичне дослідження звукових слідів	7		1	6	
Тема 15. Інші напрями та види криміналістичних досліджень	7		1	6	
Тема 16. Процесуальне оформлення перебігу та результатів застосування науково-технічних засобів у кримінальному провадженні. Оцінка матеріалів, одержаних за допомогою технічних засобів	8	1	1	6	
Всього годин	150	10	20	110	10

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Тема 1. Загальні положення криміналістичної техніки. Поняття засобів криміналістичної техніки та загальні питання їх застосування

План

1. Поняття, завдання і джерела криміналістичної техніки.
2. Класифікація засобів та методів криміналістичної техніки.
3. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

Опис теми

Процес пізнання подій минулого, що здійснюється під час розслідування кримінальних правопорушень, через матеріальні сліди, залишені в навколишньому середовищі, передбачає дослідження багатьох об'єктів різної природи з метою вивчення їх ознак та властивостей й встановлення їх зв'язку з подією кримінального правопорушення, що розслідується. Для отримання інформації, яка б вказувала на причинно-наслідковий зв'язок матеріальних слідів з подією правопорушення, необхідно виявити такі матеріальні сліди у навколишньому середовищі, зафіксувати, вилучити та дослідити. Ці завдання вирішуються шляхом проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій із застосуванням, як правило, науково-технічних засобів та методів. Основою застосування науково-технічних засобів та методів для збирання і дослідження матеріальних слідів події правопорушення є досягнення природничих і технічних наук: фізики, хімії, біології, медицини тощо. Методи і засоби природничих наук, що використовуються під час розслідування кримінальних правопорушень, пристосовуються до вирішення вузьких завдань виявлення, збирання та дослідження речових джерел інформації. Таким чином, з'являються засоби і методи дослідження матеріальних джерел інформації, що мають суто криміналістичну спрямованість. До системи криміналістичної техніки входять: Загальні положення криміналістичної техніки (включають

поняття, зміст та джерела криміналістичної техніки, її зв'язок з іншими розділами криміналістики та іншими науками, поняття та зміст її складових елементів (галузей).

Галузі криміналістичної техніки (предметна класифікація наукових положень, побудована з урахуванням видів (типів) слідів кримінального правопорушення, а також особливостей слідовідображуючих об'єктів, та завдань, які вирішуються під час їх дослідження): 1. Криміналістична фотографія і відеозапис – система наукових положень і розроблених на їх основі фотографічних і відеозаписуючих методів, засобів і прийомів, що використовуються під час збирання і дослідження доказів для розслідування і попередження кримінальних правопорушень, розшуку і викриття злочинців. 2. Трасологія – вивчає теоретичні засади слідоутворення, закономірності виникнення різних видів слідів, які відбивають механізм кримінального правопорушення, вивчає і розробляє техніко-криміналістичні засоби, прийоми, методи збирання і дослідження слідів з метою їх використання для розслідування і попередження кримінальних правопорушень. 3. Криміналістичне зброезнавство (криміналістичне дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв та слідів їх застосування) – вивчає закономірності конструювання та дії різних видів зброї, виникнення слідів її застосування, а також розробляє засоби, прийоми та методи дослідження таких об'єктів та слідів з метою використання під час розслідування та попередження кримінальних правопорушень. 4. Криміналістичне дослідження письма (криміналістичне почеркознавство та криміналістичне авторознавство) – вивчає закономірності формування, розвитку та функціонування письмової мови та почерку, розробляє методи дослідження письмової мови та почерку з метою ідентифікації виконавця рукопису, встановлення автора тексту, а також іншої інформації, що має значення для встановлення істини під час розслідування кримінальних правопорушень. 5. Техніко-криміналістичне дослідження документів – вивчає закономірності виготовлення документів та способи їх повної або часткової підробки, а також розробляє засоби, прийоми та методи дослідження таких об'єктів з метою використання під час розслідування та попередження кримінальних правопорушень. 6. Габітологія /габітоскопія/

(ідентифікація особи за ознаками зовнішності) – вивчає закономірності розвитку та змін зовнішності людини, розробляє техніко-криміналістичні засоби й методи збирання, фіксації, дослідження і використання відомостей про зовнішність людини з метою розшуку та ідентифікації осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. 7. Фоноскопія (криміналістичне дослідження звукових слідів) – вивчає закономірності виникнення та фіксації звукових слідів, а також засоби та методи їх дослідження під час розслідування кримінальних правопорушень. 8. Одорологія (криміналістичне дослідження слідів запаху) – вивчає природу і механізм утворення запахових слідів, засоби та методи їх збирання і використання під час розслідування кримінальних правопорушень. 9. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів (криміналістичне матеріалознавство) – вивчає і формулює закономірності виникнення, умови збереження і способи передачі криміналістично значущої інформації власними властивостями речовин і матеріалів. 10. Криміналістична реєстрація являє собою сукупність знань про організацію та функціонування криміналістичних обліків, а також використання інформації, що в них міститься, під час розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Зазначений перелік галузей криміналістичної техніки не є вичерпним, оскільки в сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу простежується тенденція до формування нових її галузей. До найбільш популярних інноваційних галузей криміналістичної техніки, можливості яких доволі широко застосовуються під час розслідування відносяться:

Криміналістична форензика – сукупність наукових положень та рекомендацій, пов'язаних із розробкою та використанням комп'ютерних засобів і методів виявлення, отримання, фіксації, а також дослідження комп'ютерної інформації та цифрових доказів під час розслідування комп'ютерних злочинів.

Криміналістичний профайлінг (криміналістичне профілювання) – сукупність спеціальних знань, основу яких складають психологічні методи та методики аналізу та прогнозування поведінки особи, що дозволяють на підставі вивчення слідової картини на місці події скласти психологічний профіль злочинця з метою його розшуку.

Мета теми – під час заняття здобувачі вищої освіти повинні отримати знання про загальні положення криміналістичної техніки; поняття засобів криміналістичної техніки та загальні питання їх застосування

Тема 2. Класифікація науково-технічних засобів, які використовуються в кримінальному провадженні. Комплекти техніко-криміналістичних засобів. Спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії

План

1. Науково-технічних засоби за джерелом походження (за галуззю наукових знань).
2. Науково-технічних засоби за цільовим призначенням.
3. Науково-технічних засоби за спеціальним призначенням.
4. Науково-технічних засоби за видом технічного засобу.
5. Науково-технічних засоби за місцем використання технічного засобу.
6. Науково-технічних засоби за суб'єктом використання.
7. Спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії.

Опис теми

Техніко-криміналістичні засоби — це пристрої, пристосування і матеріали, що використовуються для збирання та дослідження доказів і орієнтує інформації з метою розкриття і розслідування злочинів. З усього арсеналу техніко-криміналістичних засобів, що є в розпорядженні фахівця-криміналіста, вибираються ті, застосування яких відповідає конкретним завданням і ситуації на місці події. За цільовим призначенням техніко-криміналістичні засоби можна розділити на наступні групи: - засоби фіксації. Це фото та відеоапаратура, застосовувані для шторки у момент обстановки на місці проведення слідчої дії, а також різних слідів і об'єктів, що мають значення для справи; - засоби виявлення невидимих і мало видимих слідів і інших об'єктів. До них відносяться лупи, в тому числі спеціальні криміналістичні з підсвічуванням, різні порошки, як звичайні (алюмінію, графіту, сажі, окису цинку та ін), так і на магнітній основі (залізо, відновлене воднем, рубін, сапфір , агат і пр.), набори засобів для виявлення слідів папілярних узорів парами йоду, розчини нінгідрина, азотнокислого срібла і т. д. До цієї

групи відносяться також прилади та інструменти для виявлення та вилучення мікрооб'єктів (мікропилесоси, очні пінцети, липкі плівки та ін.); - пошукові засоби для виявлення різних об'єктів, що можуть мати значення речових доказів (металошукачі, магнітні підйомники, трали, щупи, ультрафіолетові освітлювачі, електронно-оптичні перетворювачі та ін); - засоби закріплення (копіювання) та вилучення слідів. Найбільш поширеними такими засобами є: гіпс (для виготовлення зліпків зі слідів взуття, протекторів шин та інших великих об'єктів), силіконові пасти для фіксації дрібних слідів (знарядь злому, невеликих ділянок слідів взуття), пластилін (для зняття зліпків зі слідів злому), лаки у аерозольному виконанні (для закріплення слідів на сипких поверхнях, наприклад піску); - засоби для отримання відбитків пальців у живих осіб і трупів: типографська фарба, дактилоскопічні подушки, плати, гумові валики для розкочування фарби, дактілопленкі, бланки дактилокарт; - засоби для виготовлення композиційних портретів. Це прилад ДКР-2 і комп'ютерні системи для складання композиційних портретів; - засоби-маркери. Ці засоби часто називають хімічними пастками, оскільки вони залишають на злочинця важко усунути і добре помітні сліди свого впливу; - універсальні засоби: уніфіковані валізи, пересувні криміналістичні лабораторії, призначені для використання при огляді місця події і при виробництві інших слідчих дій; - засоби для систематизації та видачі криміналістично значимої інформації..

Мета теми – здобувачі вищої освіти повинні отримати знання про класифікацію науково-технічних засобів, які використовуються в кримінальному провадженні; комплекти техніко-криміналістичних засобів, які використовуються в діяльності слідчого; спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії.

Тема 3. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень

План

1. Загальні положення криміналістичної реєстрації
2. Криміналістичні обліки

Опис теми

Інформаційно-довідкове забезпечення правоохоронної діяльності – це окреме криміналістичне вчення, предметом якого є знання про організацію та функціонування інформаційних систем незалежно від їх основного призначення та відомчої належності, порядок отримання облікової інформації та особливості її використання під час розслідування кримінальних правопорушень. З метою запобігання, виявлення і розслідування кримінальних правопорушень, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень в органах, що входять до системи МВС України ведуться та функціонують криміналістичні обліки, які у своїй сукупності утворюють систему, що у криміналістиці визначається як криміналістична реєстрація. Криміналістична реєстрація як галузь криміналістичної техніки являє собою сукупність знань про організацію та функціонування криміналістичних обліків, а також використання інформації, що в них міститься, під час розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Криміналістичні обліки – це науково розроблена сукупність інформаційно-пошукових систем, що створенні та функціонують у правоохоронних органах з метою забезпечення процесу розслідування кримінальних правопорушень певною інформацією про об'єкти та їх ідентифікаційні ознаки. Правовою основою функціонування (формування, ведення та використання) криміналістичних обліків є Конституція України, закони України, нормативно-правові акти Президента України та Кабінету Міністрів України, відомчі нормативні акти МВС України. Функціонування криміналістичних обліків ґрунтується на принципах законності, гуманізму, поваги до прав та свобод людини і громадянина, наукової обґрунтованості, усебічності та повноти застосування спеціальних знань. Джерелами формування криміналістичних обліків є об'єкти (їх копії, зображення) та (або) відомості про них, що надходять з оперативних підрозділів, органів досудового розслідування, прокуратури, судів, а також з Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України, інших органів виконавчої влади, а також Національного банку України. Криміналістичні обліки експертної служби функціонують на двох рівнях (до реформування МВС України на трьох рівнях – центральному, регіональному (обласному) та

місцевому (місцевому кущовому)): центральному – у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України (далі – ДНДЕКЦ), в якому ведуться центральні колекції; територіальному – у територіальних науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах (далі – НДЕКЦ), де ведуться обласні колекції.

Залежно від завдань, що вирішуються, криміналістичні обліки складаються з оперативно-пошукових та (або) інформаційно-довідкових колекцій. Оперативно-пошукові колекції призначені для отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення кримінального правопорушення; для ідентифікації особи, знаряддя кримінального правопорушення (транспортного засобу, зброї, обладнання тощо, які використовувалися під час вчинення кримінального правопорушення); для встановлення спільної родової (групової) належності матеріалів та речовин; для встановлення інших фактичних даних, які свідчать про вчинення кримінальних правопорушень конкретною особою; для отримання іншої інформації щодо вчинених кримінальних правопорушень та запобігання їм. Оперативно-пошукові колекції формуються з об'єктів (їх копій, зображень) та (або) відомостей про них, вилучених або отриманих під час огляду місця події, проведення інших слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, а також отриманих під час криміналістичної реєстрації дактилокарт, фото- та відеозображень, записів голосів і мовлення осіб, ДНК-профілів. Під час проведення огляду місця події, інших слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів працівниками органів досудового розслідування та оперативних підрозділів встановлюється коло осіб, які залишили сліди не пов'язані із вчиненням кримінального правопорушення (потерпілі, їх родичі, знайомі; працівники швидкої медичної допомоги, аварійно-рятувальних служб, що прибувають на місце кримінального правопорушення раніше слідчо-оперативних груп, тощо) з метою подальшого одержання у зазначених осіб зразків для проведення експертних досліджень, для того, щоб в подальшому виключити зазначених осіб з кола підозрюваних. Направлення об'єктів (їх копій, зображень) для постановки (перевірки) на облік здійснюється тільки після проведення їх експертних досліджень. Після проведення експертних досліджень

об'єктів (їх копій, зображень) працівниками, якими вони проводилися, складаються реєстраційні картки відповідно до вимог Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС, затвердженої наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. За цими картками керівниками НДЕКЦ в обов'язковому порядку організовуються їх перевірки за відповідними видами та рівнями криміналістичних обліків експертної служби МВС України. Про результати такої перевірки інформуються органи досудового розслідування та підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

Тема 4. Загальні положення криміналістичної експертизи

План

1. Система, предмет та завдання криміналістичної експертизи
2. Стадії експертного дослідження
3. Види висновків експерта та їх доказове значення.

Опис теми

Ефективність розслідування кримінальних правопорушень напряму залежить від залучення до процесу розслідування природничих та технічних знань. Однією з форм використання таких знань в процесі розслідування є проведення експертизи. При цьому в окремих випадках законодавець передбачає обов'язкове проведення експертизи для встановлення фактичних даних. В Законі України «Про судову експертизу» (ст. 7) закріплено, що «виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз». З огляду на наявність таких обмежень щодо здійсненні судово-експертної діяльності, важливим є розуміння, які експертизи складають систему криміналістичних експертиз. Що утворює її предмет, та які завдання вирішуються криміналістичною експертизою. Як вже зазначалося, одним із критеріїв класифікації судових експертиз є галузь знань, за допомогою яких вирішуються завдання експертизи. За цією підставою прийнято виділяти класи судових експертиз, які, в

свою чергу, поділяються на роди, види, підвиди. На сьогоднішній день в Україні виділяють наступні класи судових експертиз (Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена наказом МЮ України 53/5 від 08.10.1998 р.): криміналістична; інженерно-технічна; економічна; товарознавча; експертиза у сфері інтелектуальної власності; психологічна; мистецтвознавча; екологічна; військова; судово-ветеринарна; гемологічна; історико-археологічна. Окремі класи також утворюють судовомедична та судово-психіатрична експертизи.

Система криміналістичної експертизи формувалася протягом певного часу, результатом чого є відсутність єдиного чіткого наукового критерію для об'єднання різних родів експертиз в один клас – криміналістична. Початково формування та стратифікація судових експертиз базувалися на положеннях криміналістичної техніки та теорії криміналістичної ідентифікації. Згодом, з розвитком науково-технічного прогресу, відбулося розширення методів та можливостей судових експертиз, а також сфери їх застосування та суб'єктів судово-експертної діяльності. Існуюча на сьогодні класифікація судових експертиз, закріплена в нормативних документах, що регулюють судово-експертну діяльність, є, радше, пристосуванням правотворчої та правозастосовної практики до сучасного рівня розвитку природничих і технічних наук та певним механізмом державного регулювання інституту судової експертизи в Україні. Сучасну систему криміналістичної експертизи складають такі роди судових експертиз: – почеркознавча; – лінгвістична експертиза мовлення; – технічна експертиза документів; – експертиза зброї та слідів і обставин її використання; – трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); – фототехнічна, портретна; – експертиза голограм; – відео-, звукозапису; – вибухотехнічна; – техногенних вибухів; – матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртовмісних сумішей;

грунтів; металів і сплавів та виробів з них; наявності шкідливих речовин (пестицидів) у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин); – біологічна.

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про загальні положення криміналістичної експертизи.

Тема 5. Засоби для виявлення (пошуку) та попереднього дослідження слідів (рук, ніг, зубів, знарядь зламу, транспортних засобів, слідів підробок документів, слідів пострілу), біологічних слідів та мікрочастинок. Засоби для експрес-аналізу певних речовин і матеріалів

План

1. Візуально-оптичні, фізичні, хімічні методи виявлення (пошуку) слідів рук і техніко-криміналістичні засоби, які застосовуються з цією метою. Комплект для пошуку, візуалізації та фіксації прихованих слідів RUVIS.
2. Виявлення з допомогою засобів криміналістичної техніки слідів ніг, зубів людини, знарядь зламу, транспортних засобів.
3. Використання засобів криміналістичної техніки для виявлення слідів підробок документів, слідів пострілу.
4. Техніко-криміналістичні засоби, які застосовуються для виявлення мікрослідів (мікрочастинок).

Опис теми

Виявлення – це створення умов за яких слід можна безпосередньо візуально сприймати. До техніко-криміналістичних засобів виявлення слідів можна віднести: 1.Засоби освітлювання. 2.Оптичні засоби. Засоби освітлювання. Засоби освітлювання (освітлювальна техніка) – це різноманітні прилади, що застосовуються для освітлення приміщень, ділянок місцевості, предметів і людей та які надають змогу створювати розсіяне, спрямоване освітлення. При проведенні слідчих (розшукових) дій та оперативних заходів для освітлення об'єктів використовуються як побутові та промислові освітлювальні прилади, так і спеціальні криміналістичні засоби освітлювання, а саме: переносні фотоосвітлювачі, софіти, електронні (імпульсні) фотоспалахи, прилади, засновані на використанні променів

невидимої частини спектра (інфрачервоні, ультрафіолетові, рентгенівські промені) та ін.

Засоби освітлювання можна поділити на три види: 1) прилади розсіяного світла (звичайні лампи без арматури); 2) прилади спрямованого освітлення, що мають арматуру — відбивачі (плоскі, кутові, сферичні, параболічні), в комплектах технічних засобів є софіти, прожектори, імпульсні лампи-спалахи, переносні електричні ліхтарі та ін.; 3) пристрої точкового освітлення, що дозволяють концентрувати світловий пучок. Вони використовуються для виявлення маловидимих і невидимих слідів, мікрочасток. Нині застосовують переважно прилади та пристрої електричного й газорозрядного освітлення. До газорозрядного освітлення належать лампи розжарювання, газорозрядні люмінесцентні. Слід зазначити, що неозброєне людське око сприймає промені оптичного спектру, що лежать в інтервалі довжин від 400 до 750 нм. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень Інфрачервоні, ультрафіолетові, рентгенівські промені, альфа-, бета- та гамма-випромінювання радіоактивних ізотопів неозброєним оком не сприймаються. Таким чином, око сприймає випромінювання, що займають досить вузьку частину електромагнітного спектру. Разом з тим, оптичні властивості речей в невидимих променях відрізняються від властивостей у видимому світлі. Об'єкти, непроникні для видимих променів, виявляються прозорими для інфрачервоних або рентгенівських. Це дозволяє виявити записи, закриті плямою барвника, залиті і заклеєні тексти і т.д. Засоби освітлювання повинні створювати розсіяне, спрямоване, монохроматичне освітлення..

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про засоби для виявлення (пошуку) та попереднього дослідження слідів (рук, ніг, зубів, знарядь зламу, транспортних засобів, слідів підробок документів, слідів пострілу), біологічних слідів та мікрочастинок. Засоби для експрес-аналізу певних речовин і матеріалів.

Тема 6. Засоби, які застосовуються для фіксації та вилучення слідів та різних об'єктів. Технічні засоби попередження (профілактики) кримінальних правопорушень

План

1. Засоби для виявлення та вилучення слідів біологічного походження. Валіза експерта-біолога. Валіза ХБ-2. Набір для збору зразків ДНК на місці злочину.
2. Попереднє дослідження слідів з допомогою науково-технічних засобів. Засоби для експрес-аналізу певних речовин і матеріалів. Експрес-тести BLUESTAR IDENTI- NEM, BLUESTAR IDENTI- PSA, Obtitest та інші.

Опис теми

При розслідуванні злочинів поряд з пошуковими засобами широке застосування знаходять також засоби фіксації і вилучення об'єктів-носіїв доказової інформації. Засоби фіксації - це прилади, апаратура, технічні комплекти, матеріали, за допомогою яких можна зафіксувати на матеріальному носії джерела інформації, скопіювати, змодельовати та законсервувати їх. Щоб законсервувати, тобто зберегти від пошкодження та знищення, наприклад, слід взуття, достатньо накрити його коробкою, закріпити розчином перхлорвінілової смоли, лаком для волосся чи розчином силікатного клею у воді. Для вербальної фіксації використовується звукозапис, для графічної – плани, схеми, креслення, рисунки; для предметної – вилучення самого предмету чи сліду, виготовлення зліпків і відбитків; для наочно-образної – фотографування та відеозапис. Мета криміналістичної фіксації - якомога точніше, об'єктивніше і наочніше відобразити, закріпити факти, події, матеріальні сліди злочину та інші об'єкти, необхідні для встановлення істини у кримінальній справі. Фіксація - це відтворення слідів після їх виявлення за допомогою слів, фотознімків, малюнків. Основним методом фіксації є протокол. Засоби фіксації, насамперед, призначені для закріплення виявлених в ході слідчих (розшукових) дій слідів, інших речових доказів та об'єктів шляхом їх консервування, матеріального моделювання, фото-, звуко- та відеозапису, а також застосування графічних засобів для отримання схем, креслень і малюнків. Техніко-криміналістичні засоби фіксації, насамперед, призначені для

закріплення виявлених в ході слідчих (розшукових) дій слідів, інших речових доказів та об'єктів шляхом їх матеріального моделювання за допомогою різного зліпного матеріалу (гіпс, степс, віск, парафін, легкоплавкі метали, полімерні маси), за допомогою фото-, кіно-, звуко- і відеозапису, а також графічних засобів для отримання схем, креслень і малюнків. Для цього використовується найсучасніша загальна та спеціальна апаратура. До засобів фіксації й вилучення слідів відносяться: 1) силіконові пасти у тубах одноразового користування: а) паста «К»; б) паста «У-4»; 2) каталізатори до силіконових паст у скляних флаконах з крапельницею: а) каталізатор № 18 для пасти «К»; б) каталізатор № 21 для пасти «У-4»; 3) пластмасова пластинка та металева лопатка для приготування силіконового компаунда; 4) скальпель; 5) гіпс в поліетиленовому пакеті; 6) коробка пластмасова, у яку поміщений гіпс (використовується для приготування гіпсової пасти); 7) ложка пластмасова; 8) дакрил в поліетиленовому пакеті; 9) флакони для розчину синтетичних смол та ін.; 10) пульверизатор із гумовою грушею; 11) універсальний пристрій що розбризкує рідину; 12) дактилоскопічна плівка (світла і темна).

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання про засоби, які застосовуються для фіксації та вилучення слідів та різних об'єктів. Технічні засоби попередження (профілактики) кримінальних правопорушень.

Змістовий модуль 2. ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ПОШУКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Тема 7. Техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення, їх класифікація. Пошукові оптичні, механічні, магнітні засоби

План

1. Поняття техніко-криміналістичних засобів пошукового призначення.
2. Класифікація пошукових засобів криміналістичної техніки.
3. Засоби освітлення та пошукові оптичні засоби, їх види та особливості застосування в кримінальному провадженні. Доглядові дзеркала (ЗД, Блік, Inspector та інші). Набір джерел криміналістичного світла «Labino NOVA». Джерело криміналістичного світла OR – G SS48 , Ліхтар криміналістичний багатоспектральний NEBO CSI QUATRO. Набір різноспектральних ліхтарів для виявлення прихованих слідів. Прилад оглядовий серії «Пошук ОП-1». Лупа криміналістична з підсвіткою, лупа 10-кратна з підсвіткою Regula 1003, світильник-лупа «ProsKit 8 PK UV», лупа багатофункційна, мініскопи, кишенькові мікроскопи «Prosket M», «Prosket M -2», цифровий мікроскоп «USB microscope» та інші оптичні засоби.
4. Пошукові механічні засоби, їх призначення та порядок застосування при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Комплект пошукових щупів ДП-10, пошукові щупи ДП-1 та К-1. Трали.
5. Пошукові техніко-криміналістичні засоби принцип дії яких ґрунтується на використанні магнітних властивостей. Їх види та можливості в процесі проведення слідчих (розшукових) дій. Магнітні шукачі-підйомники. Набір магнітних підйомників та магнітні граблі НВП «Експертні системи». Трал магнітний. Пересувний магнітний пристрій ПМП -1. Магнітометри.

Опис теми

На практиці слідчі набори бувають трьох типів: універсальні (призначені для вирішення різноманітних завдань), спеціалізовані (для роботи експерта-криміналіста, працівника ДАІ, спеціаліста-вибухотехніка та ін.) та набори із змінним змістом (формується без-посередньо перед проведенням певної слідчої дії). Останнім часом в Україні розпочато розроблення комплектів науково-

технічних засобів вузької спрямованості: комплект пошукових засобів слідчого (набір-пошук); комплект науково-технічних засобів огляду місця дорожньо-транспортної події; комплект науково-технічних засобів для огляду місця пожежі (набір-пожежа); комплект науково-технічних засобів для огляду вибухових пристроїв і місця вибуху (набір-вибух); комплект науково-технічних засобів для роботи з мікрооб'єктами (набір-мікро); комплект науково-технічних засобів для роботи зі слідами рук (дактилоскопічний набір); комплект слідчого для огляду документів; оперативний одорологічний комплект. Поняттю універсального набору відповідає комплект для слідчого, який складається з двох основних частин: слідчої валізи і фотонабору. Фотонабір, розміщений у шкіряній сумці з наплечним ременем, складається з малоформатного дзеркального фотоапарата (наприклад, «Зеніт»), електронної лампи спалаху, фотоелектричного експонметра, жовтого світлофільтру (ЖС-17), подовжувальних кілець (застосовуються при великомасштабній зйомці), двох касет, масштабної лінійки та цифрових таблиць (для позначення найважливіших деталей обстановки, що фотографуються). Поширеним у практичній діяльності органів прокуратури є універсальний переносний криміналістичний комплект слідчого, який за своєю структурою складається з семи розділів: 1) пошукове приладдя (щуп для м'яких меблів і невеликих ємкостей із сипучими, грузлими речовинами і рідинами; набір деталей, з яких збираються щуп для щільного ґрунту та щуп для пошуку в сипучих і рідких середовищах; приладдя (насадка на щуп) для збирання проб ґрунту; магнітний шукач (підіймач); викрутка-індикатор напруги «Ю-500»); 2) вимірювальне приладдя (лінійка масштабна (довідкова), лінійка візирна, рулетка велика 10-метрова, рулетка мала 2-метрова, розсувний трикутник із транспортиром, циркуль-вимірювач, штангенциркуль, планшет із компасом); 3) інструменти (пасатижі комбіновані, ножиці, викрутка, ніж складаний, пінцет, алмазний склоріз); 4) засоби для виявлення невидимих і слабковидимих слідів (акумуляторний електричний ліхтар «ФКА-10», лупи 3,5х та 7х, йодна трубка в пластмасовому футлярі, набір дактилоскопічних порошків (окис кобальту, двоокис титану, порошок відновленого воднем заліза, порошок карбонільного

заліза), дактилоскопічна щіточка із синтетичних волокон, пензель магнітний, пенал із засобами для попереднього визначення крові); 5) засоби фіксації та вилучення слідів (силіконові пасти у тубах одноразового використання (пасти «К», «У-4»), каталізатори до силіконових паст у скляних флаконах із крапельницею (каталізатор № 18 для пасти «К», каталізатор № 21 для пасти «У-4»), пластмасова платівка і металева лопатка для приготування силіконового компаунду, скальпель, гіпс у поліетиленовому пакеті, коробка пластмасова, в якій знаходиться гіпс, що використовується для приготування гіпсової пасти, ложка пластмасова, дакрил у поліетиленовому пакеті, флакони для розчину синтетичних смол та ін., пульверизатор із гумовою грушею, універсальний розприскуючий пристрій, дактилоскопічна плівка — світла і темна); 6) засоби для дактилоскопіювання трупів і живих осіб (друкарська фарба в тюбику, платівка скляна для нанесення фарби, дактилоскопічний валик, пристрій для розгинання пальців рук трупа); 7) папка з креслярським приладдям (лінійка масштабна, лінійка візирна, розсувний трикутник, планшет, циркуль-вимірювач, каталог кольорів).

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання про техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення, їх класифікація. Пошукові оптичні, механічні, магнітні засоби.

Тема 8. Пошукові засоби електричної, індукційної, хімічної, випромінюючої дії. Детектори випромінювань

План

1. Пошукові засоби електричної дії. Електрощуп та його використання для пошуку закопаних і затоплених трупів та їх частин, а також металевих предметів. Індикатори напруги.
2. Використання індукційних металошукачів для пошуку предметів, виготовлених із чорних і кольорових, в тому числі дорогоцінних металів. Характеристика окремих типів металошукачів.
3. Пошукові засоби хімічної дії. Газоаналізатори, їх види та характеристика. Використання в криміналістичній практиці хімічних складів (реактивів). Сучасні засоби діагностики наявності крові у слідах: набори для пошуку слідів крові та імунографічний тест для підтвердження наявності крові людини BLUESTAR OBTI (Франція);

набір для дослідження прихованих плям крові, реагенти люмінал та люмісін компанії «SIRCHIE» (США).

4. Пошукові засоби випромінюючої дії. Використання приладів з проникаючими випромінюваннями. .
5. Прилади, дія яких пов'язана із сприйняттям випромінювань (інформаційних сигналів).

Опис теми

Пошукові технічні засоби - це механічні і магнітні пристрої, прилади, хімічні склади, використовувані для виявлення різних предметів, слідів, мікрочастинок, речовин, випромінювань, а також трупа (його частин) і живих осіб. Об'єднує ці різноманітні засоби мета їх застосування - виявлення, відшукування різних матеріальних об'єктів і різноманітних за природою випромінювань, що представляють інтерес для правоохоронних органів.

Пошукові засоби широко використовуються в оперативно-розшукової діяльності (непроцесуальна форма), у тому числі і до порушення кримінальної справи. Факт виявлення об'єктів може послужити підставою для порушення справи і виробництва розслідування. У процесуальній формі пошукові засоби застосовуються при проведенні слідчих дій, таких як слідчий огляд (всі його види), обшук будь-якого виду, огляд живих осіб, виїмка предметів, документів та поштово-телеграфної кореспонденції, слідчий експеримент, що виконується з метою дослідної перевірки показань; ексгумація . Застосування пошукових засобів і отримані з їх допомогою результати відображаються в протоколі відповідного слідчої дії, який засвідчується підписами понятих та інших учасників. Найменування слідчих дій повинні суворо відповідати термінології кримінально-процесуального кодексу (не мають доказового значення результати не передбачених законом дій - «прочісування місцевості», «вилучення об'єктів» і т.п.).

Мета теми – під час заняття студенти повинні отримати знання, про пошукові засоби електричної, індукційної, хімічної, випромінюючої дії. Детектори випромінювань.

Тема 9. Використання цифрової фотозйомки, відеозапису та можливостей комп'ютерних технологій

План

1. Поняття, завдання і система криміналістичної фотографії.
2. Методи криміналістичної фотографії.
3. Фотографування під час проведення слідчих (розшукових) дій.
4. Поняття, система і завдання криміналістичного відеозапису.
5. Зображувальні засоби, операторські і спеціальні прийоми криміналістичного відеозапису.
6. Застосування криміналістичного відеозапису під час огляду місця події.

Опис теми

Криміналістична фотографія – являє собою систему наукових положень і розроблених на їх основі фотографічних методів, засобів і прийомів, що використовуються під час збирання і дослідження доказів для розслідування і попередження кримінальних правопорушень, розшуку і викриття злочинців. Під час розслідування кримінальних правопорушень криміналістична фотографія використовується як засіб фіксації або дослідження тих явищ і матеріальних об'єктів, з якими доводиться мати справу слідчому або судовому експерту і які можуть мати доказове значення. Завдання застосування криміналістичної фотографії під час проведення слідчих (розшукових) дій полягають у більш повному закріпленні у матеріалах кримінального провадження об'єктів, дій з ними, дій учасників і тієї обстановки, в якій відбуваються слідчі (розшукові) дії. Для цього розроблені і постійно удосконалюються спеціальні прийоми і методи фотографування відповідно до особливостей тих чи інших об'єктів. Криміналістична фотографія включає в себе фотографічні методи, прийоми та засоби. Методи криміналістичної фотографії – це сукупність правил і рекомендацій щодо вибору фотографічних засобів, умов зйомки та обробки отриманих зображень для одержання фотографічних знімків, що відповідають меті і вимогам фіксації та дослідження речових доказів. Прийоми зйомки – це сукупність правил і рекомендацій щодо правильного вибору точок зйомки, напрямку і відстані фотографування відносно кожного об'єкта зйомки. До

фотографічних засобів відноситься знімальна апаратура, приналежності, програмне забезпечення для обробки фотографічних зображень, а також матеріали для одержання фотографічних знімків. У криміналістиці прийнято поділяти методи криміналістичної фотографії на судово-оперативні та судово-дослідницькі. Перші, як правило, застосовуються в слідчій діяльності, а другі – в діяльності судових експертів. Судово-оперативна фотографія – це система наукових положень, видів і методів зйомки, що застосовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій. Типовими об'єктами судово-оперативної фотографії є: сліди, що несуть інформацію про подію кримінального правопорушення та особу злочинця; обстановка на місці вчинення кримінального правопорушення чи виявлення його слідів; загальний вигляд, ознаки і властивості знарядь злочинного посягання та предметів, причинно пов'язаних з ним; ознаки зовнішності людини для її впізнання, розшуку і реєстрації; перебіг та результати слідчих (розшукових) дій. Об'єктами можуть бути й інші предмети та явища, що представляють криміналістичний інтерес для розслідуваного кримінального правопорушення. Судово-дослідницька фотографія використовується в експертній діяльності. Типовими об'єктами судово-дослідницької фотографії є приховані, неочевидні властивості й ознаки слідів і речових доказів (наприклад, мікросліди на гільзі, деталі почерку, штрихи попередньої підготовки під час виконання підробленого підпису тощо). Дослідницька фотозйомка нерідко проводиться фотокамерою, приєднаною до спеціального приладу: мікроскопа, спектрографа, профілографа-профілометра, електронно-оптичного перетворювача. Крім того, освітлення під час такої зйомки також часто буває спеціальним, із застосуванням інфрачервоних, ультрафіолетових, рентгенівських, бета- і гамма-променів. Фотографічні зображення досліджуваних криміналістичних об'єктів додаються до висновків експертів, обґрунтовують та ілюструють їх висновки за результатами досліджень.

Відеозапис використовується в тих випадках, коли необхідно зафіксувати певні факти, динамічну картину події, взаємозв'язок тих чи інших предметів і слідів, складну обстановку місця події.

Відеозапис не підміняє фотографію, а доповнює її, дозволяє фіксувати об'єкти не тільки в статиці, а й у динаміці. Криміналістичний відеозапис – це система наукових положень, технічних засобів, методів і прийомів, що використовуються під час виготовлення, демонстрації та зберігання відеофільмів з метою розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Система криміналістичного відеозапису включає в себе технічні засоби, зображувальні засоби, операторські і спеціальні прийоми, тактику застосування відеозапису під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій. До зображувальних засобів відеозапису можна віднести лінійну композицію, перспективу (лінійну або тональну), тональність зображення і освітлення. Операторські прийоми (статичні кадри, вертикальне і горизонтальне панорамування, наїзд, від'їзд та ін.) і спеціальні прийоми (прискорена та уповільнена зйомка) відеозйомки необхідні для досягнення ілюстративного ефекту фіксації перебігу та результатів слідчих (розшукових) дій в динаміці. Сукупність операторських прийомів відеозапису активно застосовується під час проведення різних слідчих (розшукових) дій (огляд місця події, допит, обшук). Значення криміналістичного відеозапису полягає у властивих йому можливостях фіксації подій і об'єктів в динаміці, що дозволяє успішно вирішувати доволі складні завдання: фіксація з документальною точністю матеріальної обстановки і перебігу події у її розвитку, зміні; точна фіксація часу, впродовж якого відбувалася зафіксована подія; ведення криміналістичних обліків і автоматизованих інформаційно-пошукових систем в електронному вигляді та створення можливості виготовлення окремих статичних кадрів для отримання фотографічного зображення; реєстрація складно доступних людському сприйняттю швидкоплинних процесів і подальше детальне їх вивчення, як в цілому, так і за окремими періодами часу; попереднє та експертне дослідження різних матеріальних слідів і об'єктів, в тому числі речових доказів. Залежно від поставлених перед зйомкою завдань і методів їх вирішення криміналістичний відеозапис поділяється на: оперативну (фіксує) зйомку; дослідницьку (експертну) зйомку. Оперативна зйомка проводиться в процесі слідчих (розшукових) дій самим слідчим,

інспектором-криміналістом або іншим учасником з метою фіксації обстановки, перебігу та результатів слідчої (розшукової) дії. У даному випадку можлива орієнтуюча, оглядова, вузлова і детальна зйомка об'єктів (обстановки місця події, предметів, що пред'являються для впізнання тощо). Дослідницька зйомка проводиться експертом в лабораторних умовах із застосуванням спеціальної апаратури і відповідних методик дослідження речових доказів (під час проведення експертних досліджень).

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про використання цифрової фотозйомки, відеозапису та можливості комп'ютерних технологій.

Тема 10. Криміналістичне дослідження слідів

План

1. Поняття трасології, її система та наукові засади.
2. Поняття сліду в трасології. Механізм слідоутворення. Класифікація слідів.
3. Сліди ніг і взуття.
4. Сліди транспортних засобів.
5. Сліди знарядь злочину та інструментів.
6. Основи дактилоскопії.
7. Виявлення слідів папілярних ліній.
8. Фіксація і вилучення слідів папілярних ліній

Опис теми

Трасологія – це галузь криміналістичної техніки, що вивчає теоретичні засади слідоутворення, закономірності виникнення різних видів слідів, які відбивають механізм кримінального правопорушення, вивчає і розробляє техніко-криміналістичні засоби, прийоми, методи збирання і дослідження слідів з метою їх використання для розслідування і попередження кримінальних правопорушень. Предмет трасології становлять сліди як відображення зовнішньої будови матеріальних об'єктів, пов'язаних з кримінальним правопорушенням; механізм їх утворення; способи їх виявлення та фіксації; принципи та прийоми встановлення їх інформаційного змісту та його використання з метою розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Систему трасології складають: 1)

вчення про сліди та механізм слідоутворення; 2) прийоми і методи виявлення, фіксації та вилучення слідів; 3) дослідження слідів відображень (рук, ніг, зубів, одягу, знарядь злочину та інструментів, транспортних засобів, тварин, слідів крові за їх формою тощо); 4) дослідження речовин як слідів злочину; 5) дослідження предметів як слідів злочину (визначення стану окремих предметів; встановлення належності частин єдиному цілому; встановлення джерела походження (партії, групи) за слідами виробничих механізмів).

Основні положення криміналістичного вчення про сліди ґрунтуються на положеннях діалектичної теорії відображення, теорії криміналістичної ідентифікації і вчення про ознаки і системний підхід, згідно з якими: об'єкти матеріального світу за своєю зовнішньою будовою, не зважаючи на будь-яку ступінь подібності, є індивідуальними. Кожний об'єкт індивідуальний і тотожний тільки самому собі; відносна стійкість об'єктів, тобто об'єктами механічної контактної взаємодії можуть бути тільки тверді тіла, які мають доволі стійкі зовнішні ознаки; зовнішня будова матеріальних об'єктів здатна за певних умов адекватно відбиватись на інших об'єктах, що у подальшому уможливорює їх ідентифікувати; відбиття у сліді зовнішньої будови предмета є перетвореним (має вигляд негативу). У сліді ознаки зовнішньої будови предмета переважно мають дзеркальне відображення.

У сучасній криміналістиці поняття сліду розглядається у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні сліди це – різні матеріальні наслідки, події, зміни об'єкта та речової обстановки, що виникли у зв'язку з підготовкою, вчиненням і приховуванням кримінального правопорушення. Слідами у цьому сенсі будуть зміни обстановки, що виникли у результаті злочинного діяння (поява нових предметів, зникнення наявних раніше, зміна місця розташування різних об'єктів); частини зруйнованих предметів (уламки ножа, скалки фари); залишки будь-яких предметів, речей або субстанції (плями речовин, сліди крові, виділення організмів); контактні сліди (рук, взуття, знарядь злочину); сліди-предмети (вузли, замки, пломби, недопалки) тощо. Під слідами у вузькому розумінні слова розуміють сліди-відображення, що утворюються при безпосередньому контакті (взаємодії) принаймні двох об'єктів, і представляють собою

матеріально фіксоване відображення на одному об'єкті зовнішньої будови іншого об'єкта (наприклад, сліди знарядь злому, ніг, взуття, рук, транспортних засобів і т. ін.). Вивчення такого роду слідів становить предмет трасології.

Процес, що закінчується утворенням сліду-відображення, називають механізмом слідоутворення. Елементами механізму слідоутворення є: слідоутворюючий об'єкт, слідосприймаючий об'єкт, слідовий контакт (відображення способу взаємодії об'єктів унаслідок дії сили енергії того або іншого виду), контактні поверхні (ділянки поверхонь слідоутворюючого та слідосприймаючого об'єктів, які входять у контакт).

Залежно від характеру виникнення слідів на слідосприймаючому об'єкті їх поділяють на об'ємні та поверхневі. Об'ємні сліди утворюються у випадках, коли під час контакту двох об'єктів один з них, більш м'який, деформується під тиском іншого, в результаті чого слідоутворюючий об'єкт відображається у трьох вимірах (довжина, глибина, ширина). Наприклад: сліди взуття і протекторів коліс на вологому ґрунті; знарядь злому – на дереві; зубів – на мармеладі; бойка ударника – на капсулі гільзи тощо.

Поверхневі (площинні) сліди утворюються, коли обидва об'єкти, що контактують між собою, або мають практично однакову твердість, або один з об'єктів діє на інший з відносно невеликою силою чи дотично.

Поверхневі сліди поділяються на сліди-нашарування та сліди-відшарування. Сліди-нашарування утворюються за рахунок перенесення часток, які відокремлюються від слідоутворюючого об'єкта, на поверхню слідосприймаючого об'єкта (слід пальця на склі). Сліди-відшарування, навпаки, утворюються за рахунок вилучення слідоутворюючим об'єктом часток речовини, що покриває слідосприймаючу поверхню (сліди пальців рук на свіжопофарбованій поверхні).

Поверхневі сліди також поділяють на: а) видимі, які можна виявити шляхом безпосереднього зорового сприйняття; б) слабовидимі (маловидимі), такі, що спостерігаються за певних умов, наприклад, на просвіт або під певним кутом при боковому освітленні; в) невидимі, сліди, які не можна побачити.

Залежно від стану об'єктів у момент слідоутворення виникають статичні або динамічні сліди. Статичні сліди утворюються під час

контакту двох об'єктів, коли в момент слідоутворення вони (або один з них) рухаються в зустрічному напрямку (сліди пальців рук, підошви взуття тощо). Динамічні сліди виникають внаслідок контакту двох об'єктів, коли у момент слідоутворення вони (або один з них) рухаються паралельно один одному (сліди каналу ствола на стріляній кулі тощо).

Залежно від місця, де відбулися зміни на поверхні слідоприймаючого об'єкта, вирізняють локальні та периферичні сліди. Локальні – це сліди, що утворюються внаслідок змін, що виникають в межах контактної поверхні слідоприймаючого об'єкта. Периферичні сліди виникають внаслідок змін, що відбуваються поза межами контактної поверхні слідоприймаючого об'єкта (слід від вази на вкритих пилом меблях). Ці сліди дозволяють робити висновок лише про контури контактної поверхні слідоутворюючого об'єкта, і, як правило, непридатні для його ідентифікації.

Сліди у трасології також класифікують залежно від слідоутворюючих об'єктів. Розрізняють чотири основні групи таких слідів: сліди людини: сліди рук, рукавичок; сліди взуття, ніг – босих, взутих у панчохи, шкарпетки; сліди зубів; сліди нігтів; сліди ділянок тіла (губ, вуха, чола, ділянок носа й ін.); сліди одягу;

сліди транспортних засобів: сліди коліс безрейкових транспортних засобів; сліди гусеничних ланцюгів; сліди виступаючих частин транспортних засобів; сліди знарядь, інструментів і виробничих механізмів: сліди знарядь зламу; сліди на замках і замикаючих пристроях; сліди на контрольних пломбах і замикаючо-пломбувальних пристроях; сліди виробничих механізмів (інструментів) на виробках; сліди тварин: сліди ніг (лап, підків) тварин; відбиток тавра (клейма).

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про криміналістичне дослідження слідів.

Тема 11. Криміналістичне дослідження зброї, вибухових пристроїв і речовин

План

1. Поняття, об'єкти і завдання судової балістики

2. Вогнепальна стрілецька зброя та патрони до неї (боєприпаси):
поняття, будова,
класифікація
3. Сліди застосування вогнепальної зброї та механізм їх утворення
4. Огляд вогнепальної зброї, патронів до неї та слідів їх застосування
5. Поняття, предмет та об'єкти криміналістичного дослідження холодної зброї
6. Поняття холодної зброї, її класифікація та будова
7. Особливості огляду холодної зброї та слідів її дії

Опис теми

Судова балістика – це підгалузь криміналістичного зброєзнавства, що вивчає стрілецьку вогнепальну зброю, патрони до неї, їх складові частини та елементи, сліди їх дії, а також закономірності відображення та отримання інформації про такі об'єкти, та розробляє на цій основі прийоми, методи і засоби збирання та дослідження вогнепальної зброї, патронів і слідів їх дії з метою розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Об'єктами судової балістики, а отже, і джерелами криміналістичної інформації є: стрілецька вогнепальна зброя, її частини, деталі та приналежності до неї; пристрої, конструктивно схожі з вогнепальною зброєю (ракетниці, стартові, будівельно-монтажні пістолети, зброя для підводного полювання, газові та пневматичні пістолети і револьвери тощо); патрони та їх елементи в тому числі зі слідами вогнепальної зброї: гільзи, капсулі, металевий елемент, клейтухи контейнери, кулі, шріт, картеч тощо;

матеріали, інструменти та інші засоби (креслення, записи) для виготовлення зброї або патронів і їх спорядження; предмети зі слідами дії вогнепальної зброї – вогнепальні ушкодження та відкладення продуктів пострілу на перепонах від зброї, з якої здійснено постріл.

До основних практичних (прикладних) завдань судової балістики відносяться: встановлення властивостей вогнепальної зброї і патронів (наприклад, чи є вилучений у затриманого предмет вогнепальною зброєю; чи придатна вона до стрільби тощо); встановлення обставин застосування вогнепальної зброї: відстані з якої проведений постріл, напряму пострілу, положення стріляючого і потерпілого, кількості пострілів, їх послідовність

тощо; визначення групової приналежності зброї та патронів (наприклад, з якого виду та зразка зброї стріляна дана гільза); ідентифікація зброї та патронів за слідами пострілу (наприклад, чи стріляна гільза, вилучена з місця події із рушниці, яку виявили у підозрюваного тощо); встановлення факту проведення пострілу та характеру нанесених снарядом пошкоджень на предметах зовнішнього середовища (наприклад, чи є пошкодження на предметі вогнепальним; який калібр зброї, що спричинила дане пошкодження); розробка ефективних криміналістичних технологій та удосконалення існуючих техніко-криміналістичних прийомів і засобів огляду, фіксації, вилучення та дослідження вогнепальної зброї, патронів і слідів їх дії; удосконалення правил і рекомендацій з підготовки і призначення експертизи зброї та слідів і обставин її використання в частині дослідження вогнепальної зброї та патронів до неї, розробка і удосконалення рекомендацій з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Вогнепальна стрілецька зброя та патрони до неї (боєприпаси): поняття, будова, класифікація. Вогнепальна зброя – спеціально виготовлені пристрої, конструктивно призначені та придатні для ураження цілі на відстані снарядом (куля, шрот, картеч), що одержує направлений рух у стволі за рахунок енергії згоряння порохового чи іншого заряду, які не мають прямого господарсько-побутового, виробничого, спеціального призначення. Належність об'єкта до вогнепальної зброї визначається за наявністю в нього сукупності загальних криміналістичних ознак. Першою криміналістичною ознакою є призначення для ураження цілей, при відсутності прямого господарсько-побутового, виробничого, спеціального призначення. До основних конструктивних ознак відноситься наявність: ствола, пристрою запирання каналу ствола (який може бути конструктивно не відокремленим елементом конструкції ствола) та пристрою запалення метального заряду. Їх наявність чи відсутність у об'єкта є визначальним чинником при вирішенні питання про належність його до вогнепальної зброї. До додаткових конструктивних ознак відноситься наявність спускового, ударного механізмів, прицільного пристрою, пристрою для утримання й керування та ряду інших механізмів,

пристроїв і вузлів, що підвищують ефективність застосування вогнепальної зброї, а також указують на її призначення.

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про криміналістичне дослідження зброї, вибухових пристроїв і речовин.

Тема 12. Криміналістичне дослідження документів

План

1. Поняття та сутність криміналістичного почеркознавства
2. Система ідентифікаційних ознак почерку
3. Предмет, об'єкти, завдання почеркознавчої експертизи
4. Поняття та сутність криміналістичного авторознавства
5. Завдання авторознавчих досліджень писемного мовлення
6. Предмет, об'єкти, види та завдання техніко-криміналістичного дослідження документів
7. Поняття та класифікація документів у криміналістиці
8. Види підроблення документів
9. Підготовка матеріалів для технічної експертизи документів

Опис теми

Криміналістичне почеркознавство – це підгалузь криміналістичного дослідження письма, що представляє собою систему знань про закономірності почерку, а також закономірності його розвитку й методи вирішення завдань судово-почеркознавчої експертизи. Почерк – це зафіксована у рукописі, характерна для кожної людини і заснована на її письмово-рухових навичках, система рухів та інших прийомів, за допомогою яких виконується рукопис. Письмово-рухові навички складає сума навичок, вироблених у процесі навчання письму. Серед них виокремлюють: а) технічні навички (спосіб техніки письма, вірна поза, вміння держати письмове приладдя, тощо); б) графічні навички (вміння зображувати букви і з'єднувати їх в слова); в) орфографічні навички (вміння вірно визначати звуки (фонем) і виражати їх письмовими знаками). До ідентифікаційних властивостей почерку належать наступні: індивідуальність – полягає у своєрідності, неповторності його у різних людей та у специфічних змінах, доповненнях та скороченнях щодо стандартного пропису, тобто наявності ознак, що рідко

зустрічаються; динамічна стійкість – полягає у тому, що в різних умовах виконання письма сформовані писемно-рухові навички залишаються незмінними і відображають комплекс характерних саме йому ознак; варіативність – це стійка видозміна почерку однієї особи, виражена в її рукописах, і є засобом пристосування до різних умов їх виконання; вибіркова мінливість – здатність письмово-рухових навичок специфічним чином трансформуватися, тобто видозмінюватися в результаті впливу різноманітних зовнішніх чи внутрішніх «збиваючих» факторів.

Криміналістичне почеркознавство особливу увагу приділяє визначенню ознак і дослідженню підписів з метою ідентифікації їх виконавця. Підпис є особливим видом рукопису, що відображає прізвище особи у вигляді букв або (та) умовних письмових знаків, що має засвідчувальне значення. Від звичайного почерку він відрізняється обсягом графічного матеріалу та особливістю виконання окремих знаків (монограма, розчерк тощо). Розрізняють підписи від імені існуючої особи та від імені вигаданої, підписи навмисно чи ненавмисно змінені. Причиною останніх можуть біти незвичні умови написання (наприклад, вертикальна поверхні, відсутність зорового контролю тощо).

До загальних ознак почерку, що характеризують просторову

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про криміналістичне дослідження документів.

Тема 13. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності

План

1. . Загальні положення габітології
2. Характеристика зовнішності людини
3. Словесний портрет
4. Суб'єктивний портрет
5. Портретна експертиза

Опис теми

Криміналістична габітологія – це галузь криміналістичної техніки, що вивчає закономірності розвитку та змін зовнішності людини, розробляє техніко-криміналістичні засоби й методи збирання, фіксації, дослідження і використання відомостей про зовнішність

людини з метою розшуку та ідентифікації осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Термін «габітологія» походить від латинського «габітус» – зовнішність і грецького «логос» – вчення.

Початок розвитку криміналістичного вчення про ознаки зовнішності людини покладений у публікаціях французького вченого-криміналіста Альфонса Бертильона, присвячених використанню антропологічних характеристик людини для реєстрації злочинців, серед яких можна назвати: «Практичне використання антропології» (1881р.), «Антропометричне ототожнення» (1893 р.). До наукових засад криміналістичної габітології відносяться положення анатомії, антропометрії, фізіології, біології, генетики, морфології, судової фотографії, положення й методи криміналістичної ідентифікації та діагностики. Предметом криміналістичної габітології є закономірності розвитку та змін ознак зовнішності людини, класифікації цих ознак, і використання з метою ототожнення. Об'єктами криміналістичної габітології є як сама зовнішність людини, так і її різноманітні відображення об'єктивного і суб'єктивного характеру. Завданнями криміналістичної габітології, що впливають з визначення її предмета, є: вивчення закономірностей, що характеризують природу зовнішності людини; розроблення вимог до методів і засобів збирання, дослідження та використання даних про зовнішність людини з метою розслідування кримінальних правопорушень; вивчення закономірностей розвитку вчення у зв'язку з логікою процесу поступального руху наукового пізнання.

Криміналістична габітологія включає такі складові частини: наукові основи, або передумови ідентифікації людини за ознаками зовнішності; система елементів і ознак зовнішності людини, що використовується з метою ототожнення особи; види відображень ознак зовнішності людини, що є носіями криміналістично значущої інформації; методи і засоби збирання, дослідження та використання даних про зовнішність людини з метою її ідентифікації; основи портретної експертизи.

Методами і засобами габітології є перш за все, загальнонаукові методи і засоби: спостереження, вимірювання, опис, порівняння, експеримент, моделювання; методологія і окремі методи, засоби

криміналістичної науки, а також засоби окремих галузей науки і техніки: анатомії, морфології, фізіології, медицини, психології, перукарської справи, товарознавства, оптики, фото-відеотехніки, кібернетики, електроніки, математичної статистики й ін.

До спеціальних габітологічних методів відносять методи і засоби, розроблені і використовувані в габітології: отримання (виготовлення), вивчення і використання суб'єктивних відображень – словесного портрету, наочних зображень, оптичних, комп'ютерних і ін., а також отримання (виготовлення), вивчення і використання об'єктивних зображень – сигналетичних й інших, кіно, фото, відеозображень зліпків, рентгено і флюорографічних знімків. Особливий комплекс складають методи і засоби проведення портретної експертизи.

Сфера застосування криміналістичної габітології полягає у: розробленні методичних рекомендацій щодо розшуку невідомих осіб, які зникли з місць вчинення кримінальних правопорушень; сприянні розшуку відомих осіб, що переховуються від слідства і суду; розробленні рекомендацій щодо розшуку безвісно зниклих; ідентифікації живих осіб і трупів; розробленні наукових основ судово-портретної експертизи.

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про ідентифікацію особи за ознаками зовнішності.

Тема 14. Криміналістичне дослідження звукових слідів

План

1. Загальні положення фоноскопії
2. Вимоги до порівняльних зразків голосу та мовлення
3. Експертиза відео-, звукозапису

Опис теми

Фоноскопія – це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає закономірності виникнення та фіксації звукових слідів, а також засоби та методи їх дослідження під час розслідування кримінальних правопорушень. В системі криміналістики фоноскопія (дослідження відео-, звукозапису) представляє сукупність знань, що утворюють окрему криміналістичну теорію. Звук являє собою миттєву зміну в матеріальному середовищі і подібно до інших матеріальних слідів-змін реально існує і його

можна зафіксувати технічними засобами. Тому такі сліди називають слідами звуку, або звуковими слідами, а фізичне тіло, яке генерує звук, – джерелом звуку. Термін «фоноскопія» з'явився і застосовувався для позначення криміналістичних ідентифікаційних досліджень особи за усним мовленням. Пізніше його зміст розширився і став охоплювати безліч питань, які виникають при дослідженні будь-яких сигналів, що мають звукову природу утворення чи тісно пов'язаних зі звуком (наприклад, магнітний звукозапис). Голос і мовлення людини з давніх часів використовувалися для розслідування злочинів і викриття злочинців шляхом безпосереднього освідчення очевидців перед суддями. Показання свідків про зміст почутого, підслуханого і впізнання обвинуваченого або підозрюваного за його голосом та мовленням тривалий час були і є серйозними доказами. Голос і мовлення людини віддавна цікавили вчених, які намагалися дослідити механізм мовотворення і сприйняття мови. Ще Гіпократ уперше висловив припущення про те, що голос зароджується в гортані. І лише в XVI столітті Леонардо да Вінчі детально дослідив проблему мовотворення і зробив перші малюнки гортані, дуже близькі до сучасних. Через двадцять століть після Гіпokrата італійський патологоанатом Везалій у 1593 році встановив, що голос виникає у вузькому просторі всередині гортані, а трохи пізніше описав дві «зв'язки» всередині гортані, які з тих пір називаються голосовими складками. Природу формування звуків уперше розкрив німецький учений Гельмгольц Герман Людвіг Фердинанд (1821–1894), автор фундаментальних праць з фізики, біофізики, фізіології і психології. Ним уперше були виведені основні рівняння взаємозв'язку геометрії об'ємних порожніх фігур та їх резонансних частот. Цей перший крок в освоєнні мовної технології відразу ж породив спробу створити механічну машину, що могла б говорити, однак реалізувати цю ідею до кінця не вдалося. Наступним важливим кроком в освоєнні мовної технології був винахід механічного пристрою запису звуку французьким аматором Шарлем Кро. 30 квітня 1877 р. він представив Французькій Академії наук свій винахід, названий «фонограф», що дозволяв механічно записувати звук на скляний диск, вкритий сажею, а потім фотоспалахом переносити звукові

доріжки на світлочутливу хромову пластинку. У грудні 1877 р. американський винахідник Томас Едісон продемонстрував свій фонограф у дії: звук записувався на обгорнений в олов'яну фольгу циліндр. Через 10 років німецький винахідник Еміль Берлінер запатентував фонограф, у якому запис звуку провадився на цинковий диск, вкритий тонким шаром воску, а тиражування здійснювалося хімічним травленням. Ключовим етапом розвитку фоноскопії загалом (не лише криміналістичної) став винахід приладу, що дозволив не лише багаторазово відтворювати мовний сигнал, але і побачити його перетворену форму, що яскраво відображає артикуляційні і голосові особливості того, хто говорить. Розроблявся цей прилад довго. Протягом 20–30-х років ХХ ст. у науковому світі пропонувалася безліч варіантів візуалізації мовних сигналів. Після довгих випробувань і добору кращого способу до кінця другої світової війни нарешті був розроблений прилад, факт існування якого довго зберігався в таємниці через його велике військове значення. Лише 9 листопада 1945 р. у щотижневому журналі «Science» у статті «Видимі образи звуку» Ральф Поттер уперше відкрив завісу таємності над новим інструментом, розробленим співробітниками фірми «Bell Telephone Laboratories». Спочатку його назвали звуковим спектрографом, але пізніше за ним закріпилася інша назва – сонограф. Поява сонографа уможливила побачити одночасно й артикуляційні, і голосові особливості того, хто говорить, й до 1944 р. породила безліч проєктів вирішення проблеми ідентифікації особи за мовним сигналом. З розвитком звукозаписуючої техніки, способів і методів дослідження звуку спектральними засобами з'явилася реальна можливість використовувати результати аналізу мови і голосу людини в кримінальному судочинстві. Еволюція цього виду експертизи почалася в 60-х роках ХХ ст. завдяки розвитку науки і техніки в таких галузях як акустика, теорія мовотворення і мовосприйняття, інформатика, цифрова обробка сигналів, мовна лінгвістика, фонетика, фонологія та інші. Сутність нового напрямку досліджень зводилася до фіксації, дослідження й використання у доказуванні за кримінальними справами матеріально закріплених звукових слідів, головним чином голосу і мовлення людини. У колишньому СРСР системні дослідження

індивідуальних ознак мови і голосу на початку 60-х років розпочав вести Г.С. Рамішвілі, залучаючи для цих цілей аудиторні, експертні і всі доступні інструментальні методи аналізу мовних сигналів. Не менш значущими для криміналістичної фоноскопії стали роботи представників Київської школи фоноскопичних досліджень Ю.Ф. Жарікова та Л.І. Громовенка, які створили не лише теоретичні основи її розвитку, а й розробили нові на той час прилади для встановлення ознак монтажу магнітних плівок, інструментальних методів ідентифікації тощо. Спочатку для проведення фоноскопичних ідентифікаційних досліджень, пов'язаних із встановленням індивідуальної тотожності осіб, голос і мовлення яких були записані на спірній і порівняльній фонограмах, використовувалася так названа «видима мова». «Видима мова» – це динамічна спектрограма з тривимірним зображенням на ній змін амплітуди і частоти в часі. Такі спектрограми, як і відбитки пальців, вважалися спочатку відбитками голосів конкретних осіб. Однак надалі було помічено, що динамічні спектрограми залежать від амплітудно-частотних характеристик трактів засобів звукозапису, характеристики мікрофона, аудитивних перешкод і безлічі інших факторів. Більш того, динамічні спектрограми, особливо в нижній частині частотного діапазону, мають інваріантні мовні ознаки, а значить мало інформативні для ідентифікації. З цієї причини фахівці в галузі судової фонетики і вчені, які фундаментально досліджують розпізнавання мовних образів, були змушені шукати і знайшли безліч інших фізичних і лінгвістичних ознак для ідентифікації особи за голосом і мовленням. На сьогодні судова фоноскопія є однією з порівняно нових і успішно розвинутих галузей криміналістичної науки. Вона охоплює діапазон досліджень: від відновлення розбірливості мовлення, втраченої в процесі запису її на магнітний носій, та визначення емоційного стану людини, яка говорить, до її ідентифікації та технічного дослідження апаратури та носіїв запису.

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про криміналістичне дослідження звукових слідів.

Тема 15. Інші напрями та види криміналістичних досліджень

План

1. Поняття, види, механізм утворення слідів наркотичних, отруйних і сильнодіючих речовин

Опис теми

Криміналістичне дослідження наркотичних, отруйних і сильнодіючих речовин проводиться з метою виявлення слідів застосування зазначених речовин на предметах-носіях, віднесення речовини до наркотичної або сильнодіючої, встановлення їх родової і групової належності, джерела походження, способів і технології виготовлення. Наркотики - це речовини, вживання яких приводить людину в стан оціпеніння, безумства, викликає, таким чином, наркоманію (від грецького - *narke* оціпеніння і *манія* - безумство, захоплення, пристрасть). Наркотичні засоби, з якими доводиться зустрічатися в практиці правоохоронних органів поділяють на декілька груп залежно від технології їх отримання. З урахуванням цього виділяють наркотики рослинного та органічного походження. Наркотичні засоби рослинного походження поділяють на дві групи за вихідною сировиною для їх виготовлення: із коноплі та з маку, а за способом виготовлення на промислового (заводського) та кустарного (саморобного) виробництва. Конопля являє собою трав'янисту, однорічну, різностатеву рослину, що запилюється вітром і належить до сім'ї тутових. Для виготовлення наркотичної речовини зазвичай використовуються кущі коноплі жіночої статі. Найбільший вміст наркотичної речовини в індійській коноплі, але в меншій мірі вона міститься і в інших видах коноплі. Ця речовина накопичується в смолі, що у вигляді плівки вкриває квіточки та листя рослини. Наркотичні засоби, що виготовляють саморобним способом з рослин коноплі (*Cannabis*), містять наркотично активний компонент тетра-гідроканнабінол. Залежно від часу і способу збирання, а також способу переробки розрізняють такі наркотичні засоби з конопель: гашиш, каннабіс (марихуана), смола гашишу, рідина гашишу, екстракти та настої гашишу. Гашиш - це спеціально виготовлена суміш пилку від квіточок жіночої статі коноплі та пилку, що залишився після її обробки. Може перебувати у вигляді порошку (різного ступеня подрібнення), пасти, смоли або бути спресованим у вигляді пігулок. Марихуана - це суміш висушених або невисушених

верхівок рослин конопель з листям і залишками стебла будь-яких сортів конопель без центрального стебла, інколи з певною кількістю квіточок та плодами, з яких не була вилучена смола. Така суміш містить тетрагідроканнабінол і має своєрідний запах, притаманний коноплям. Колір - світло-зелений, зелений, рідко - коричневий, залежно від часу і методу переробки сировини. Якість маріхуани залежить від місця збирання і навіть від години доби, коли збирався «врожай».

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання про інші напрями та види криміналістичних досліджень.

Тема 16. Процесуальне оформлення перебігу та результатів застосування науково-технічних засобів у кримінальному провадженні. Оцінка матеріалів, одержаних за допомогою технічних засобів

План

1. Особливості процесуального оформлення ходу та результатів застосування засобів криміналістичної техніки для виявлення, фіксації, вилучення слідів та інших об'єктів.
2. Процесуальне оформлення застосування цифрової фотозйомки та відеозапису при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.
3. Порядок вилучення, упакування та процесуального оформлення додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій, вимоги, що до них ставляться.
4. Оцінка слідчим матеріалів, отриманих за допомогою техніко-криміналістичних засобів.

Опис теми

Особливості процесуального оформлення ходу та результатів застосування засобів криміналістичної техніки для виявлення, фіксації, вилучення слідів та інших об'єктів. Процесуальне оформлення застосування цифрової фотозйомки та відеозапису при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Порядок вилучення, упакування та процесуального оформлення додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій, вимоги, що до них ставляться. Оцінка слідчим матеріалів, отриманих за допомогою техніко-криміналістичних засобів.

Мета теми – під час заняття здобувачі повинні отримати знання

про процесуальне оформлення перебігу та результатів застосування науково-технічних засобів у кримінальному провадженні. Оцінка матеріалів, одержаних за допомогою технічних засобів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальні положення криміналістичної техніки

План

1. Поняття, завдання та система криміналістичної техніки.
2. Суб'єкти, правові підстави та принципи застосування криміналістичної техніки.
3. Засоби криміналістичної техніки.
4. Методи криміналістичної техніки.

Питання для самоконтролю

Поняття та завдання криміналістичної техніки.

1. Система криміналістичної техніки.
2. Суб'єкти, форми та правові підстави застосування криміналістичної техніки.
3. Принципи застосування криміналістичної техніки.
4. Класифікація засобів криміналістичної техніки.
5. Технічні засоби, що використовуються слідчим.
6. Технічні засоби експертного дослідження.
7. Поняття та класифікація методів криміналістичної техніки.
8. Методи польової криміналістики.
9. Методи лабораторної криміналістики.

Теми рефератів

1. Роль криміналістичної техніки в розкритті і розслідуванні злочинів.
2. Правові основи використання криміналістичних засобів і методів в діяльності поліції.

Тема 2. Класифікація науково-технічних засобів, які використовуються слідчим в кримінальному провадженні. Комплекти техніко-криміналістичних засобів, які використовуються в діяльності слідчого. Спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії

План

1. Науково-технічних засоби за джерелом походження (за галуззю наукових знань).

2. Науково-технічних засоби за цільовим призначенням.
3. Науково-технічних засоби за спеціальним призначенням.

Питання для самоконтролю

1. Науково-технічних засоби за видом технічного засобу.
2. Науково-технічних засоби за місцем використання технічного засобу.
3. Науково-технічних засоби за суб'єктом використання. Спеціалізовані (пересувні) криміналістичні лабораторії.

Теми рефератів

1. Вимірювальна техніка та її застосування під час досудового розслідування.
2. Сучасні засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.

Тема 3. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень

План

1. Загальні положення криміналістичної реєстрації
2. Криміналістичні обліки

Питання для самоконтролю

1. Поняття та сутність кримінальної реєстрації.
2. Джерела формування криміналістичних обліків.
3. Рівні функціонування криміналістичних обліків та підрозділи, в яких вони ведуться.
4. З яких колекцій складаються криміналістичні обліки, залежно від завдань, що вирішуються?
5. Види криміналістичних обліків.
6. Форми та методи формування криміналістичних обліків.
7. Рівні функціонування трасологічного обліку та його об'єкти.
8. Об'єкти обліку генетичних ознак людини, обліку голосів і мовлення людини та обліку осіб за ознаками зовнішності.
9. Рівні функціонування обліку грошових знаків, бланків документів та цінних паперів та його колекції.

Теми рефератів

1. Поняття інформаційно-довідкового забезпечення розкриття та розслідування злочинів. Об'єкти, форми та види криміналістичних обліків.
2. Інформаційні системи підрозділів Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України.
3. Інформаційні системи підрозділів експертної служби МВС України.
4. Сучасні криміналістичні інформаційні системи міжнародних організацій з протидії міждержавній злочинності.

Тема 4. Загальні положення судових експертиз

План

1. Поняття судової експертизи.
2. Принципи судово-експертної діяльності.
3. Класифікація судових експертиз.
4. Державні судово-експертні установи України..

Питання для самоконтролю

1. Поняття судової експертизи, її види та значення.
2. Процесуальні та організаційні питання призначення експертиз. Система судово-експертних установ в Україні.
3. Основи підготовки, призначення та проведення судових експертиз.
4. Оцінка та використання висновку експерта у кримінальному процесі.

Теми рефератів

1. Загально-теоретичні положення судової експертизи у кримінальному провадженні.
2. Організаційно-тактичні основи взаємодії слідчого, слідчого судді із експертом у кримінальному провадженні.

Тема 5. Засоби для виявлення (пошуку) та попереднього дослідження слідів (рук, ніг, зубів, знарядь зламу, транспортних засобів, слідів підробок документів, слідів пострілу), біологічних слідів та мікрочастинок. Засоби для експрес-аналізу певних речовин і матеріалів

План

1. Техніко-криміналістичні засоби виявлення слідів
2. Засоби пошуку слідів та інших речових доказів
3. Засоби пошуку невидимих, маловидимих і мікроскопічних об'єктів.
4. Засоби пошуку металевих об'єктів
5. Засоби пошуку неметалевих об'єктів
6. Засоби вимірювання
7. Засоби фіксації та вилучення
8. Засоби для попереднього дослідження слідів та інших речових доказів
9. Засоби для упаковки речових доказів.

Питання для самоконтролю

1. Засоби виявлення – це...
2. Назвіть засоби пошуку невидимих, мало видимих і мікроскопічних об'єктів.
3. Назвіть засоби пошуку металевих об'єктів.
4. Назвіть засоби пошуку неметалевих об'єктів.
5. Які ви знаєте засоби вимірювання?
6. Розкажіть про засоби фіксації і вилучення.
7. Які засоби використовуються для попереднього дослідження слідів та інших речових доказів?
8. Назвіть засоби для упаковки речових доказів.
9. Сучасні засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.
10. Що являють собою оптичні засоби?
11. Чи існує специфіка використання вимірювальних засобів у кримінальному процесі?
12. Охарактеризуйте засоби вилучення слідів.
13. Охарактеризуйте засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.

Теми рефератів

1. Вимірювальна техніка та її застосування під час досудового розслідування.
2. Сучасні засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.
3. Засоби фіксації слідів та інших речових доказів.

Тема 6. Засоби, які застосовуються для фіксації та вилучення слідів та різних об'єктів. Технічні засоби попередження (профілактики) кримінальних правопорушень

План

1. Засоби фіксації та вилучення
2. Засоби для попереднього дослідження слідів та інших речових доказів
3. Засоби для упаковки речових доказів.

Питання для самоконтролю

1. Розкажіть про засоби фіксації і вилучення.
2. Які засоби використовуються для попереднього дослідження слідів та інших речових доказів?
3. Назвіть засоби для упаковки речових доказів.
4. Сучасні засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.
5. Що являють собою оптичні засоби?
6. Чи існує специфіка використання вимірювальних засобів у кримінальному процесі?
7. Охарактеризуйте засоби вилучення слідів.
8. Охарактеризуйте засоби концентрації та обробки криміналістичної інформації.

Теми рефератів

1. Засоби фіксації слідів та інших речових доказів.

Тема 7. Техніко-криміналістичні засоби пошукового призначення, їх класифікація. Пошукові оптичні, механічні, магнітні засоби

План

1. Поняття техніко-криміналістичних засобів пошукового призначення.
2. Класифікація пошукових засобів криміналістичної техніки.
3. Пошукові оптичні засоби, їх види та особливості застосування в кримінальному провадженні.
3. Пошукові механічні засоби, їх призначення та порядок застосування при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.

4. Пошукові техніко-криміналістичні засоби принцип дії яких ґрунтується на використанні магнітних властивостей. Їх види та можливості в процесі проведення слідчих (розшукових) дій.

Питання для самоконтролю

1. Поняття техніко-криміналістичних засобів пошукового призначення.
2. Класифікація пошукових засобів криміналістичної техніки.

Теми рефератів

1. Спеціальні експертні засоби.
2. Спеціально-технічні засоби.

Тема 8. Пошукові засоби електричної, індукційної, хімічної, випромінюючої дії. Детектори випромінювань

План

1. Електрощуп та його використання для пошуку закопаних і затоплених трупів та їх частин
2. Пошукові засоби електричної дії.
3. Використання індукційних металошукачів для пошуку предметів.
4. Характеристика окремих типів металошукачів.

Теми рефератів

1. Прилади, дія яких пов'язана із сприйняттям випромінювань (інформаційних сигналів).

Тема 9. Використання у роботі слідчого цифрової фотозйомки, відеозапису та можливостей комп'ютерних технологій

План

1. Поняття, завдання і система криміналістичної фотографії.
2. Методи криміналістичної фотографії.
3. Фотографування під час проведення слідчих (розшукових) дій.
4. Поняття, система і завдання криміналістичного відеозапису.
5. Зображувальні засоби, операторські і спеціальні прийоми криміналістичного відеозапису.
6. Застосування криміналістичного відеозапису під час огляду місця події.

Питання для самоконтролю

1. Поняття та види судової фотографії.
2. Прийоми та методи судово-оперативної фотозйомки.
3. Особливості фотозйомки місця події.
4. Види панорамної фотозйомки.
5. Поняття та методи судово-дослідницької фотографії.
6. Поняття, система і завдання криміналістичного відеозапису.
7. Які існують зображувальні засоби та операторські прийоми криміналістичного відеозапису?
8. Основі підготовчі дії перед початком відеозйомки?
9. Об'єкти відеозапису під час огляду місця події?
10. Особливості відеозапису окремих об'єктів на місці події.

Тема 10. Криміналістичне дослідження слідів

План

1. Загальні положення трасології.
2. Поняття сліду в трасології. Механізм слідоутворення. Класифікація слідів.
3. Сліди ніг і взуття.
4. Сліди транспортних засобів.
5. Сліди знарядь злочину та інструментів..

Питання для самоконтролю

1. Поняття сліду у трасології та механізм його утворення.
2. Загальні правила виявлення, фіксації та вилучення слідів.
3. Характеристика слідів ніг та взуття.
4. Сліди транспортних засобів та їх класифікація
5. Характеристика слідів знарядь злочину та інструментів.
6. Предмет та система дактилоскопії.
7. Властивості папілярних узорів, їх типи і види.
8. Папілярний узор. Загальні й окремі ознаки будови папілярного узору.
9. Засоби та методи виявлення, фіксації й вилучення слідів папілярних ліній.
10. Правила упакування об'єктів зі слідами папілярних узорів.

Тема 11. Криміналістичне дослідження зброї, вибухових пристроїв і речовин

План

1. Поняття, об'єкти і завдання судової балістики
2. Вогнепальна стрілецька зброя та патрони до неї (боєприпаси): поняття, будова, класифікація
3. Сліди застосування вогнепальної зброї та механізм їх утворення
4. Огляд вогнепальної зброї, патронів до неї та слідів їх застосування
5. Поняття, предмет та об'єкти криміналістичного дослідження холодної зброї
6. Поняття холодної зброї, її класифікація та будова
7. Особливості огляду холодної зброї та слідів її дії

Питання для самоконтролю

1. Поняття та об'єкти судової балістики.
2. Поняття вогнепальної зброї та загальні криміналістичні ознаки за якими визначається належність об'єкта до вогнепальної зброї.
3. Сліди застосування вогнепальної зброї.
4. Сліди, що виникають на гільзі при пострілі.
5. Механізм утворення слідів при пострілі.
6. Особливості проведення огляду місця події у випадку вчинення злочину із застосуванням вогнепальної зброї.
7. Поняття та ознаки холодної зброї.
8. Підстави класифікації холодної зброї.
9. Послідовність опису холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів в протоколі слідчої (розшукової) дії.
10. Можливості дослідження холодної зброї в межах експертизи зброї та слідів і обставин її використання.

Тема 12. Криміналістичне дослідження документів

План

1. Поняття та сутність криміналістичного почеркознавства
2. Система ідентифікаційних ознак почерку
3. Предмет, об'єкти, завдання почеркознавчої експертизи
4. Поняття та сутність криміналістичного авторознавства
5. Завдання авторознавчих досліджень писемного мовлення
6. Предмет, об'єкти, види та завдання техніко-криміналістичного дослідження документів

7. Поняття та класифікація документів у криміналістиці
8. Види підроблення документів
9. Підготовка матеріалів для технічної експертизи документів

Питання для самоконтролю

1. Поняття криміналістичного почеркознавства.
2. Характеристика загальних та окремих ознак почерку.
3. Предмет, об'єкти, завдання почеркознавчої експертизи.
4. Питання, що вирішує почеркознавча експертиза.
5. Поняття, об'єкт, предмет та завдання криміналістичного авторознавства.
6. Завдання та об'єкти авторознавчого дослідження писемного мовлення.
7. Об'єкти та завдання техніко-криміналістичного дослідження документів.
8. Види підробки документів.
9. Питання, які вирішує технічна експертиза документів.
10. Вимоги до порівняльних зразків для ідентифікаційного дослідження.

Тема 13. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності

План

1. Загальні положення габітології
2. Характеристика зовнішності людини
3. Словесний портрет
4. Суб'єктивний портрет
5. Портретна експертиза

Питання для самоконтролю

1. Поняття, об'єкт, предмет, завдання та зміст криміналістичної габітології.
2. Поняття та система ознак зовнішності людини.
3. Характеристика ознак елементів зовнішності людини.
4. Види елементів й ознак зовнішності людини.
5. Властивості ознак зовнішності людини.
6. Поняття словесного портрету.
7. Принципи опису зовнішності особи за методом словесного портрету.

8. Правила опису зовнішності особи за методом словесного портрету.
9. Поняття та види суб'єктивних портретів.
10. Поняття та зміст портретної експертизи.

Тема 14. Криміналістичне дослідження звукових слідів

План

1. Загальні положення фоноскопії.
2. Вимоги до порівняльних зразків голосу та мовлення.
3. Експертиза відео-, звукозапису

Питання для самоконтролю

1. Поняття фоноскопії.
2. Історія досліджень звукових слідів.
3. Види зразків для ідентифікаційних фоноскопичних досліджень, вимоги до них.
4. Завдання та об'єкти судової експертизи відео-, звукозапису.
5. Суб'єкти експертизи відео-, звукозапису
6. Стадії і експертизи відео-, звукозапису.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. Криміналістична діагностика та ідентифікація

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що розслідування представляє собою процес пізнання злочину як події минулого по залишеним слідам. Саме цим обумовлюється необхідність використання таких аналітичних методів дослідження як діагностика (розпізнавання) та ідентифікація (ототожнювання). Засвоюючи поняття криміналістичної діагностики, необхідно звернути увагу на те, що цей процес пізнання направлений на вивчення об'єкту або явища з метою встановлення його суті, особливостей, властивостей, ознак, а також характеристики. При вивченні другого та третього питання необхідно засвоїти сутність криміналістичної ідентифікації, як методу порівняльного дослідження. Слід звернути увагу, що ідентифікація являє собою встановлення конкретного, індивідуально-визначеного об'єкта по залишених ним слідам. У процесі ідентифікації окремо виділяють ідентифікований та ідентифікуючий об'єкти, а також об'єкти шуканий та ті, що перевіряються. Слід уявити такі основні поняття як ідентифікаційні ознаки, ідентифікаційне поле та ідентифікаційний період. У розслідуванні злочинів розрізняють кілька видів ідентифікації: за матеріально-фіксованим відображенням ознак об'єктів; за ідеальними слідами злочину (уявленими образами); за описом властивостей (ознак); ототожнення цілого об'єкта за розділеними частинами. Вивчаючи четверте питання слід засвоїти, що проведення ідентифікації неможливе без зразків для порівняльного дослідження, які відбираються від об'єктів, що перевіряються. Серед зразків для порівняльного дослідження в залежності від умов їх відібрання виділяють – вільні зразки, умовно-вільні та експериментальні. Слід уявити особливості процедур вилучення або відібрання кожного з зазначених видів зразків.

Навчальні питання:

1. Поняття криміналістичної діагностики та її значення у розслідуванні злочинів.
2. Поняття криміналістичної ідентифікації як методу пізнання і одержання доказів у розслідуванні злочинів.
3. Об'єкти ідентифікації та їх ознаки. Види ідентифікації.
4. Зразки для порівняльного дослідження: поняття та види.
5. Встановлення групової належності об'єкту як окремий метод дослідження: сутність, завдання і значення у розслідуванні злочину.

ТЕМА 2. Інформаційно-довідкове забезпечення розкриття і розслідування злочинів (криміналістичні обліки)

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що діяльність підрозділів органів внутрішніх справ по реєстрації певних об'єктів (судимих осіб; осіб, схильних до правопорушень; зниклих безвісти; невпізнаних трупів; слідів з місць нерозкритих злочинів; підроблених грошей та ін.) має своєю метою сприяння розслідуванню злочинів шляхом своєчасного надання облікової інформації. Варто уявити, що в МВС діяльність з кримінальної реєстрації виконують два підрозділи: Управління оперативної інформації та Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри. Ця діяльність і порядок використання інформації регламентується відомчими нормативними актами Міністерства внутрішніх справ, які містять вихідні положення по даній темі.

Навчальні питання:

1. Поняття і задачі криміналістичного обліку (реєстрації). Об'єкти реєстрації.
2. Види обліків, що ведуться підрозділами органів внутрішніх справ. Їх відомчо-правова регламентація.
3. Взаємодія слідчого, органу дізнання з підрозділами, що ведуть обліки. Використання облікової інформації.
4. Міждержавні обліки і можливості їх використання при розкритті і розслідуванні злочинів.

ТЕМА 3. Загальні положення криміналістичної техніки.

Навчальна мета заняття: під час самостійної підготовки, студенти повинні отримати знання про вогнепальну зброю й боєприпаси до неї, холодну зброю та вибухові речовини та пристрої закономірності виникнення слідів та їх дослідження з метою встановлення у ході кримінального провадження окремих обставин вчинення злочину, зокрема, механізму та дистанції пострілу, напрямку польоту кулі, положення потерпілого та особи, яка здійснювала постріл, механізм нанесення тілесних ушкоджень, модель та вид вибухового пристрою тощо. Знати коло питань, що вирішуються у ході проведення балістичної, вибухо-технічної експертизи та експертизи холодної зброї.

Навчальні питання:

1. Питання, які вирішуються криміналістичним дослідженням зброї, підготовка матеріалів для його проведення.
2. Профілактика економічної злочинності.

ТЕМА 4. Криміналістичне дослідження документів та криміналістичне почеркознавство й авторознавство

Навчальна мета заняття: вивчаючи тему необхідно засвоїти правові засади використання технічних засобів у розслідуванні злочинів, поняття технічних засобів, їх класифікацію, сутність технічного прийому, похідних речових доказів. Слід уявити умови використання технічних засобів, коли отримані результати мають доказове значення. Слід вивчити найбільш поширені комплекти технічних засобів, що використовуються слідчим, органом дізнання, спеціалістом - криміналістом при проведенні слідчих (розшукових) дій, а також технічні засоби і методи, що застосовуються в експертних лабораторних дослідженнях.

Навчальні питання:

1. Поняття криміналістичної техніки і завдання, які вона вирішує.
2. Правові підстави використання технічних засобів у розслідуванні злочинів.
3. Методи, засоби та прийоми використання криміналістичної техніки.
4. Техніко-криміналістична оснащеність органів досудового слідства.

ТЕМА 5. Криміналістична фотографія, звуко-і відеозапис

Навчальна мета заняття: у ході підготовки до заняття слухач повинен засвоїти, що фотографія є важливим додатковим засобом фіксації доказової інформації у розслідуванні злочинів, тому знання можливостей фотографії, технічних характеристик фотоапаратів і фотоматеріалів та уміння їх використовувати займає важливе місце в професійній підготовці слідчого. Слід уявити, які бувають види фотоапаратів та допоміжні фототехнічні пристрої (фільтри, насадки, джерела світла та інші), а також які вироблені правила їх використання. Під час самостійної роботи необхідно звернути увагу на те, що вихідними положеннями теми є норми КПК України, зокрема ст.ст. 99, 100, 107, 224, 231, 236, 237, 239, 240, 241, які передбачають основи, порядок і умови використання фотозйомки, звуко- і відеозапису слідчим у розслідуванні злочинів. Після роботи під керівництвом викладача на інсценованому місці події і проведення учбового фотографування об'єктів (способами: орієнтовним, оглядовим, вузловим, детальним), під час самостійної роботи кожен студент повинен оформити фрагмент протоколу огляду місця події (який стосується опису засобів, умов та способів фотозйомки), виготовити знімки форматом 10x15 см і оформити додаток до протоколу огляду місця події – фото таблицю. Для оформлення роботи слухачі можуть користуватися зразками, що містяться в учбово-методичному кабінеті кафедри, і при необхідності одержувати консультацію викладача. Потім ця робота оформлюється у вигляді контрольної (лабораторної) роботи №1, яка здається викладачу для перевірки.

Навчальні питання:

1. Загальне поняття криміналістичної фотографії, основні стадії та завдання, що вирішуються.
2. Види фотоапаратів.
3. Методи слідчої та експертної фотографії.
4. Використання відео- і звукозапису в ході проведення окремих слідчих дій.
5. Особливості процесуального оформлення слідчих (розшукових) дій, в ході яких використовувались фото- та відео-зйомка, звукозапис.

ТЕМА 6. Криміналістична трасологія

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, що трасологія вивчає особливості зовнішньої будови об'єктів матеріального світу, механізм утворення слідів-відображень та їх види. Окремо слід звернути увагу на систему трасології, види трасологічних експертиз та особливості вирішувальних ними завдань. Необхідно розглянути існуючий арсенал технічних засобів пошуку, фіксації, вилучення і збереження слідів-відбитків. Розглянути ідентифікаційні та діагностичні задачі, що вирішуються трасологічними дослідженнями. Окремо слід приділити увагу вивченню прийомів відшукання, фіксації та вилучення слідів рук на місці події, запам'ятати види техніко-криміналістичними засобів, які використовуються у роботі з цими слідами. Необхідно ознайомитись з прийомами отримання зразків відбитків пальців рук та поверхні долонь особи – оформленню дактилокарти особи. Звернути увагу на можливості подальшого використання дактилокарти живих осіб та трупів.

Навчальні питання заняття:

1. Трасологія, як галузь криміналістичної техніки.
2. Об'єкти вивчення трасології.
3. Загальні правила збирання слідів-відбитків.
4. Задачі, що вирішуються у трасології.

ТЕМА 7. Криміналістичне дослідження слідів знарядь зламу та інструментів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати, які є види засобів і знарядь зламу і які види слідів ними залишаються. Детально необхідно приділити увагу засвоєнню прийомів виявлення, фіксації та вилучення слідів засобів і знарядь зламу.

Навчальні питання:

1. Класифікація знарядь зламу та інструментів у криміналістиці. Види слідів знарядь зламу та інструментів, значення їх дослідження у розслідуванні злочинів.
2. Прийоми виявлення, фіксації та вилучення слідів знарядь зламу та інструментів.

3. Особливості підготовки і призначення трасологічної експертизи слідів знарядь зламу та інструментів.
4. Використання слідів знарядь зламу, вилучених з місця події, в криміналістичних обліках.

ТЕМА 8. Криміналістичне дослідження документів

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати поняття документів та їх криміналістичну класифікацію. Засвоїти способи підробки документів: повної та часткової. Окрему увагу звернути на вивчення видів часткової підробки документів (підчистку, травлення, дописування, виправлення, видалення та заміна аркушів, заміна фотокарток, вклеювання частин та інші), а також способів підробок штампів та печаток. Слід детально засвоїти ознаки, за якими виявляються кожен із способів підробок документів. Необхідно уявити різницю між підробленими і сфальсифікованими документами, з'ясувати правила огляду і вилучення документів: загальні та особливі (правила поводження з ветхими, електронними, ушкодженими вогнем, забрудненими та іншими документами). Слід вивчити особливості підготовки і призначення слідчим експертиз документів, запам'ятати питання, що можуть бути вирішені при їх дослідженні експертом. Необхідно зрозуміти, що техніко-криміналістичним дослідженням документів вирішуються різноманітні діагностичні й ідентифікаційні задачі, що пов'язані з виготовленням документів та їх використанням. Діагностичні дослідження спрямовані на встановлення способу виготовлення документів, виду використаного устаткування чи пристроїв; наявності та способу підробки документів; виявленню невидимих і слабовидимих записів та інше. Ідентифікаційні дослідження можуть бути направлені на встановлення цілого документа за його частинами, а також на встановлення конкретного обладнання чи устаткування, за допомогою якого документ чи його окремі реквізити було виготовлено.

Навчальні питання:

1. Поняття і види документів. Значення дослідження документів у розслідуванні злочинів.
2. Види підробок документів та їх ознаки.

3. Правила огляду і вилучення документів.
4. Ознаки знакодруючих пристроїв, які відображаються в машинописних текстах документів.
5. Особливості підготовки і призначення техніко-криміналістичної експертизи документів. Завдання, що можуть бути вирішеними в ході експертного дослідження документів.

ТЕМА 9. Криміналістичне дослідження людини за ознаками зовнішності (габітологія)

Навчальна мета заняття: у ході самостійної підготовки слухачі повинні з'ясувати основні терміни криміналістичного вчення про зовнішність людини: поняття зовнішності, елементів і ознак зовнішності. Треба уяснити, що у криміналістиці поняття зовнішності людини включає сукупність елементів і ознак будови його тіла і речей, що носяться. Необхідно розрізняти власні і супутні ознаки зовнішності, особливі і помітні прикмети. Криміналістична класифікація ознак зовнішності включає три групи: загальнофізичні (стать, вік, зріст, расова належність та ін.); анатомічні ознаки тіла людини; функціональні (хода, мова, міміка тощо). Найбільш повний опис ознак проводиться методом словесного портрета. Варто зрозуміти в чому є особливість опису зовнішності людини методом словесного портрета і її відмінність від повсякденного опису. При вивченні теми треба розрізняти види суб'єктивних портретів: мальовані, мальовано-композиційні, фото-композиційні. Джерелами інформації про зовнішність розшукуваної людини (злочинця, особи, що пропала без звістки) можуть служити ідеальні і матеріальні сліди злочину. При підготовці до заняття необхідно вивчити ці джерела інформації. Необхідно засвоїти ті суб'єктивні й об'єктивні обставини, що впливають на сприйняття, запам'ятовування і відтворення ознак зовнішності людини. Перші (суб'єктивні) відображають властивості особи (очевидця, потерпілого), що сприймала зовнішність розшукуваного і запам'ятала його ознаки (стан зору, розумовий розвиток і ін.). Друга група обставин (об'єктивні) обумовлює обставини сприйняття (відстань, освітленість, тривалість спостереження і ін.).

Навчальні питання:

1. Наукові основи криміналістичного вчення про ознаки зовнішності людини.
2. Класифікація ознак зовнішності людини.
3. Метод словесного портрету, правила його складання і значення у ході розкриття і розслідування злочинів.
4. Виготовлення суб`єктивних портретів.
5. Підготовка і призначення судово-портретної експертизи.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (40 балів)														Модульний контроль (60 балів)		загальна кількість балів		
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2								МКР 1	МКР 2		100	
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	30		30
3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2			

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Поняття, завдання і джерела криміналістичної техніки
2. Класифікація засобів та методів криміналістичної техніки
3. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень
4. Поняття і значення криміналістичної реєстрації
5. Поняття, наукові та правові засади, методи і форми ведення криміналістичних обліків
6. Види криміналістичних обліків
7. Дактилоскопічний облік
8. Система, предмет та завдання криміналістичної експертизи
9. Стадії експертного дослідження
10. Види висновків експерта та їх доказове значення
11. Поняття трасології, її система та наукові засади
12. Поняття сліду в трасології. Механізм слідоутворення
13. Класифікація слідів
14. Характеристика окремих видів слідів
15. Виявлення, фіксація та вилучення слідів рук
16. Фіксація та вилучення інших видів слідів
17. Поняття, об'єкти і завдання судової балістики

18. Поняття і характеристика вогнепальної зброї та боєприпасів до неї
19. Характеристика слідів застосування вогнепальної зброї
20. Поняття, об'єкти і завдання криміналістичного дослідження холодної зброї
21. Поняття, ознаки та класифікація холодної зброї
22. Поняття, об'єкти і завдання криміналістичної вибухотехнік
23. Поняття та класифікація вибухових речовин і пристроїв
24. Поняття, система криміналістичного дослідження документів
25. Поняття та класифікація документів
26. Поняття криміналістичного почеркознавства
27. Поняття і ознаки почерку
28. Поняття, об'єкти і завдання криміналістичного авторознавства. Поняття і ознаки писемного мовлення
29. Поняття, об'єкти та види техніко-криміналістичного дослідження документів. Види підроблення документів
30. Поняття, об'єкти і завдання габітології
31. Елементи зовнішності людини та їх класифікація
32. Словесний портрет
33. Суб'єктивний портрет
34. Поняття і властивості звукових слідів
35. Загальні положення фоноскопії
36. Технічні і тактичні особливості звукозапису
37. Поняття і властивості слідів запаху
38. Прийоми та методи роботи з запаховими слідами під час розслідування кримінальних правопорушень
39. Збирання слідів запаху з деяких об'єктів
40. Теоретичні положення криміналістичного матеріалознавства
41. Об'єкти та речовини біологічного походження як джерела фактичних даних
42. Можливості криміналістичного дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ

1. Предмет і завдання криміналістичної техніки.
2. Класифікація засобів криміналістичної техніки.
3. Комплекти криміналістичної техніки.
4. Технічні засоби експертного дослідження матеріальних джерел криміналістичної інформації.
5. Методи практичної криміналістики.
6. Методи лабораторної криміналістики.
7. Загальні положення щодо збирання криміналістичної інформації технічними засобами.
8. Форми використання технічних засобів та спеціальних знань для одержання криміналістичної інформації.
9. Межі допустимості застосування технічних засобів та спеціальних знань при одержанні інформації.
10. Поняття, наукові основи і значення ідентифікації, її види.
11. Об'єкти криміналістичної ідентифікації та їх класифікація.
12. Поняття та класифікація ідентифікаційних ознак.
13. Значення встановлення групової належності у розслідуванні злочинів.
14. Задачі криміналістичної діагностики.
15. Сутність ідентифікаційної експертизи.
16. Стадії ідентифікаційного експертного дослідження.
17. Поняття і значення судової фотографії.
18. Види судової фотографії.
19. Методи судово-оперативної фотографії.
20. Судово-оперативна фотозйомка.
21. Судово-дослідницька фотографія.
22. Процесуальне оформлення судової фотографії.
23. Упізнавальна фотозйомка.
24. Фотографування трупа на місці події.
25. Фотозйомка окремих предметів та слідів.
26. Криміналістична відеозапис.
27. Поняття трасології та її значення. Поняття сліду в трасології.
28. Класифікація слідів та види об'єктів, які пов'язані з механізмом слідоутворення.
29. Трасологічні експертні дослідження.

30. Сліди засобів учинення злочину.
31. Сліди людини.
32. Особливості шкіри на долонній поверхні рук. Папілярні узорі, їх типи.
33. Механізм утворення слідів рук. Види папілярних узорів.
34. Види слідів рук та їх значення для розслідування злочинів.
35. Виявлення, фіксація і вилучення слідів рук
36. Види слідів ніг та їх значення для розслідування злочинів.
37. Види слідів транспортних засобів та їх значення для розслідування злочинів.
38. Способи фіксації і вилучення слідів ніг і транспортних засобів.
39. Види слідів знарядь злочину та інструментів, їх класифікація.
40. Способи фіксації слідів знарядь злочину.
41. Трасологічна експертиза слідів знарядь злочину та інструментів.
42. Дослідження мікрооб'єктів.
43. Криміналістична фоноскопія.
44. Криміналістична одорологія.
45. Поняття судової балістики та її значення в розкритті злочинів.
46. Криміналістична класифікація вогнепальної зброї і боєприпасів до неї.
47. Сліди дії вогнепальної зброї, їх види.
48. Механізм утворення слідів на кулях та гільзах, значення цих слідів для розслідування.
49. Поводження зі зброєю на місці події.
50. Способи виявлення та фіксації слідів дії вогнепальної зброї на місці події.
51. Питання, які вирішує судово-балістична експертиза.
52. Криміналістичне дослідження вибухових речовин і пристроїв.
53. Дослідження частин вибухових пристроїв, вилучених з місця події.
54. Поняття і види холодної зброї.
55. Дослідження холодної зброї.
56. Правила поведінки з документами – речовими доказами.
57. Техніко-криміналістичне дослідження документів.
58. Ознаки змін тексту і підробок реквізитів документів.
59. Способи виявлення змін тексту і підробок реквізитів документа.
60. Способи фіксації результатів огляду документів (навести схему протоколу).

61. Криміналістичне почеркознавство.
62. Загальні та індивідуальні ознаки почерку.
63. Криміналістичне авторознавство.
64. Задачі габітології.
65. Система елементів і ознаков зовнішності особи.
66. Криміналістичне дослідження комп'ютерної інформації.
67. Інформаційно-довідкове забезпечення розкриття і розслідування злочинів.
68. Задачі і об'єкти криміналістичної реєстрації.
69. Види обліків та їх значення.
70. Нетрадиційні засоби одержання інформації, значимої для розслідування злочинів.

ДЖЕРЕЛА, РЕКОМЕНДОВАНІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

1. Альбом схем із судово-почеркознавчої експертизи : навч. посіб. В. М. Абрамова , О. О. Садченко , Є. Ю. Свобода. К. : вид-ць Паливода А.В., 2003. 120 с.
2. Балістика: Дослідження вогнестрільної зброї. Криміналістичне вогнестрільне зброезнавство : Підручник А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, О.Ф. Сулява. К. : BeeZone, 2003. 384 с.
3. Визначення відстані пострілу при стрільбі з газових пістолетів і револьверів : Методичний посібник. А.В. Кофанов, В.В. Назаров. К. : Знання України, 2008. 59 с.
4. Визначення відстані пострілу при стрільбі з гладкоствольної вогнепальної зброї : Навчальний посібник. А.В. Кофанов, В.В. Назаров. К. : ННІПСК КНУВС, 2009. 57 с.
5. Галаган В.І., Удовенко Ж.В. Засада невтручання у приватне життя: законодавче унормування та напрями забезпечення під час кримінального провадження «Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування»: колект. монографія за заг.ред. [Ю. П. Аленіна; відпов.за вип. І. В. Гловюк]. Одеса, Видавничий дім «Гельветика», 2018. С.40-73.
6. Дактилоскопічні дослідження : навч. посіб. / Шведова О. В. К. : КНТ, 2010. 208 с.
7. Засоби виявлення знарядь та предметів злочину : Навчально-практичний посібник / А.В. Кофанов, А.В. Іщенко, М.В. Кобець. К. : Три К, 2011. 144 с. (Гриф МОН України, лист №1/11-4859 від 08.06.2010).
8. Зброезнавство: Правові основи обігу вогнестрільної зброї : монографія / А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, О.Ф. Сулява. К. : BeeZone, 2004. 464 с.

9. Зразки висновків експерта з вирішення почеркознавчих задач: методичний посібник / Меленевська З.С., Шаботенко А.І., Шведова О. В. К. : КНТ, 2009. 96 с.

10. Криміналістика : Підручник / А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, В.В. Головач, М.В. Салтевський. К. : Право, 1997. 256 с.

11. Криміналістика : Підручник / А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський, П.Ю. Тимошенко. К. : Атіка, 1998. 416 с.

12. Криміналістика. Друге видання : Підручник / А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко та ін. К. : Атіка, 2001. 544 с.

13. Криміналістика. Питання і відповіді : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, Я.В. Кузьмічов, Ж.В. Удовенко, С.В. Хільченко. К. : Центр учбової літератури, 2011. 280 с. (Гриф МОН України, лист №1.4/18-Г-92 від 10.01.2009).

14. Криміналістика: навчальна програма, тематичний план, методичне забезпечення: Навчальний посібник / А.В. Кофанов, П.Д. Біленчук, О.Л. Кобилянський. К. : ННПСК КНУВС, 2009. 68 с.

15. Криміналістична техніка. Книга друга : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, В.В. Арешонков, П.Д. Біленчук, О.Г. Волошин та ін. К. : Кий, 2009. 416 с. (Гриф МОН України, лист №1/11-6033 від 24.07.2009).

16. Криміналістична техніка. Книга друга. Частина друга : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, С.В. Хільченко, Т.В. Михальчук та ін. К. : Кий, 2011. 352 с. (Гриф МОН України, лист №1/11-6033 від 24.07.2009).

17. Криміналістична техніка. Книга перша : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський, О.С. Кофанова, О.В. Літвінова та ін. К. : КИЙ, 2006. 456 с.

18. Криміналістичне дослідження гладкоствольної вогнепальної зброї : монографія / А.В. Кофанов. К. : КИЙ, 2005. 192 с.

19. Криміналістичне дослідження холодної зброї: Конспект лекцій / Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кофанова О.С. К.: УкрДГРІ, 2013. 228 с. (Серія «Зброєзнавство і мисливствознавство»).

20. Криміналістичне дослідження холодної зброї: навчальний посібник / О.О. Садченко, В.В. Назаров, О.В. Шведова, О.С. Кофанова. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2010. 272 с.

21. Криміналістичні обліки в ОВС : Курс лекцій / А.В. Кофанов, С.І. Мендус, Є.Ю. Свобода. К. : КНУВС, 2010. 180 с.

22. Криміналістичні та правові аспекти обігу вогнепальної зброї : Посібник / А.В. Кофанов, В.В. Індюкова. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2010. 164 с.

23. Кримінальна реєстрація та криміналістичні обліки : Курс лекцій / А.В. Кофанов, С.І. Мендус, Є.Ю. Свобода, В.В. Індюкова. К. : Три К, 2011. 148 с.

24. Лабораторний практикум з техніко-криміналістичного дослідження документів / О.В. Воробей - Київ 2017 - 72 с.

25. Мазниченко Ю.О., Садченко О.О., Юсупов В.В. Словник термінів: термінологічний словник судово-трасологічної експертизи. К.: Талком, 2018. 132 с.

26. Меленевська З.С., Садченко О.О., Шпакович Н.Г., Шаботенко А.І., Шведова О.В., Свобода Є.Ю. Альбом загальних і окремих ознак почерку: навчально-методичний посібник. К. : ДНДЕКЦ МВС України, 2010. 175 с.

27. Нормативно-правове регулювання судової експертизи: збірник матеріалів круглого столу. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2013. 228 с.

28. Почеркознавчі дослідження : Курс лекцій / А.В. Кофанов, З.С. Меленевська, Є.Ю. Свобода. К. : КНУВС, 2010. 134 с.

29. Почеркознавчі дослідження [Текст]: навчально-методичний комплекс [уклад. : З.С. Меленевська, Є.Ю.Свобода]. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 98 с.

30. Почеркознавчі дослідження: мультимедійний посібник / З.С. Меленевська, Є.Ю.Свобода. К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2011.

31. Признаки, используемые при проведении почерковедческих экспертиз текстов, подписи и цифровых записей: Учебное пособие /Молибога Н.П., Абрамова В.М., Свобода Е.Ю. — К.: НАВСУ, 2000. — 68 с.

32. Приходько Ю. П., Луценко С. Г. Технічні характеристики та матеріальна частина ручних гранат, гранатометів і боєприпасів до них. Практичний посібник. К.: КНДІСЕ МЮ України, Укр ДГРІ-2018. 264 с.

33. Стратегія інформаційної безпеки України: правові засади захисту інформації: монографія [П. Д. Біленчук, Л. В. Борисова, О. Л. Кобилянський, В. О. Собина; за ред. П. Д. Біленчука]. К.: Укр ДГРІ, 2018. 288 с.

34. Судова (криміналістична) фотографія : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський. К. : Пульсари, 2006. 392 с.

35. Судова експертиза документів із спеціальними засобами захисту : навчально-практичний посібник / О.О. Садченко, О.Л. Кобилянський, О.В. Шевченко. К.: Укр. ДГРІ, 2011. 188 с.

36. Судова експертиза у кримінальному процесі : навчально-практичний посібник / О.О. Садченко, Н.Д. Ковтун, С.М. Соловей, О.В. Шевченко. К.: Укр. ДГРІ, 2013 233 с.

37. Судова експертологія : Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова, В.В. Індюкова. К. : Три К, 2010. 240 с.

38. Судова фотографія. Видання друге : Навчальний посібник / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський. К. : Пульсари, 2006. 384 с.

39. Судове почеркознавство: курс лекцій / З.С. Меленевська, Є.Ю. Свобода, А.В. Кофанов. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 120 с.
40. Судово-балістична експертиза : Навчально-практичний посібник / А.В. Кофанов, В.В. Арешонков. Коростень : Триада С, 2010. 392 с.
41. Судово-почеркознавча експертиза : навч.-метод. посіб. / З. С. Меленевська, Є. Ю. Свобода, А. І. Шаботенко; за заг. ред. І. П. Красюка. — К. : Укр. центр духовн. культури, 2007. — 280 с.
42. Теоретичні основи судових експертиз : Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. К. : КНУВС, 2010. 272 с.
43. Теорія і практика судового почеркознавства : навчально-методичний посібник / О.О. Садченко, З.С. Меленевська, Є.Ю. Свобода, О.В. Шведова. К.: Укр. ДГРІ, 2011. 192 с.
44. Техніко-криміналістичне дослідження документів : Навчально-методичний посібник / Воробей О.В., Мельников І.М., Волошин О.Г. К.: Центр учбової літератури, 2008. 304 с.
45. Техніко-криміналістичне дослідження документів [Текст]: Навчально-методичний комплекс [уклад. : О.В. Воробей, О.О. Садченко, І.М. Мельников]. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 60 с.
46. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч.посіб. / [авт. кол. О. В. Воробей, А. В. Кофанов]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с.
47. Технічні засоби криміналістичних досліджень : Курс лекцій / А.В. Кофанов, В.В. Назаров. К. : КИЙ, 2009. 144 с.
48. Технічні засоби криміналістичних досліджень : Курс лекцій / А.В. Кофанов, В.В. Назаров. К. : КНУВС, 2010. 252 с.
49. Тлумачний словник основних термінів з судового почеркознавства / Є.Ю. Свобода.— Київ.: КкрДГРІ, 2013 40 с.
50. Трасологічні дослідження : Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. К. : КНУВС, 2010. 304 с.

51. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посібник [Є. Ю.Свобода, А. В. Кофанов, О. С. Кофанова, О. Г. Волошин, А. В. Самодин, М. П. Молибога, Т. В. Михальчук]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 435 с.

52. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій: навчальний посібник. [А. В. Кофанов, Є. Ю. Свобода, А. В. Самодін та інші]. Вінниця ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. 432 с.

Для заметок

Навчально-методичне видання

Гусак Андрій Петрович

Основи криміналістичної техніки

Видання друкується в авторській редакції

